

Socioseksualnost mladih odraslih s obzirom na spol, bračni status roditelja i stilove privrženosti partneru

Pavlović, Lora

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:366963>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-12**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište u Zadru

Odjel za psihologiju

Diplomski sveučilišni studij psihologije (jednopedmetni)

Lora Pavlović

**Socioseksualnost mladih odraslih s obzirom na spol,
bračni status roditelja i stilove privrženosti partneru**

Diplomski rad

Zadar, 2020.

Sveučilište u Zadru

Odjel za psihologiju

Diplomski sveučilišni studij psihologije (jednopedmetni)

Socioseksualnost mladih odraslih s obzirom na spol, bračni
status roditelja i stilove privrženosti partneru

Diplomski rad

Student/ica:

Lora Pavlović

Mentor/ica:

prof. dr. sc. Nataša Šimić

Zadar, 2020.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, Lora Pavlović, ovime izjavljujem da je moj diplomski rad pod naslovom **Socioseksualnost mladih odraslih s obzirom na spol, bračni status roditelja i stilove privrženosti partneru** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 25. kolovoza 2020.

Sadržaj:

Sažetak	1
Summary	2
1. UVOD	3
1.1. Socioseksualnost.....	3
1.1.1. Definiranje i podjela socioseksualnosti.....	3
1.1.2. Razlike u socioseksualnosti s obzirom na spol	3
1.2. Rastava roditelja.....	6
1.2.1. Efekti rastave na djecu	7
1.2.2. Rastava roditelja i socioseksualnost djece	7
1.3. Privrženost.....	10
1.3.1. Definiranje privrženosti.....	10
1.3.2. Dimenzije i stilovi privrženosti	12
1.3.3. Privrženost i socioseksualnost.....	14
2. Problemi i hipoteze.....	16
2.1. Problemi.....	16
2.2. Hipoteze.....	16
3. Metoda.....	17
3.1. Ispitanici	17
3.2. Mjerni instrumenti	18
3.2.1. Upitnik demografskih podataka	18
3.2.2. Upitnik socioseksualne orijentacije (Jackson i Kirkpatrick, 2007).....	18
3.2.3. Inventar iskustava u bliskim vezama (Kamenov i Jelić, 2003).....	19
3.3. Postupak.....	20
4. Rezultati	21
5. Rasprava	34
6. Zaključci.....	39
7. Literatura	40

Socioseksualnost mladih odraslih s obzirom na spol, bračni status roditelja i stilove privrženosti partneru

Sažetak

Socioseksualnost, odnosno socioseksualna orijentacija odnosi se na interindividualne razlike koje određuju spremnost pojedinca za upuštanje u seksualne odnose bez prethodnog ostvarivanja emocionalne povezanosti. Tako razlikujemo pojedince restriktivne i nerestriktivne socioseksualne orijentacije pri čemu se oni restriktivni upuštaju u seksualne odnose uglavnom oprezno, tek nakon što ostvare emocionalnu povezanost s partnerom i to kasnije u vezi, dok se nerestriktivni uglavnom upuštaju u seksualne odnose bez emocionalne povezanosti s partnerom i bez obaveza, ranije u odnosu. Brojni su čimbenici koji utječu na smjer socioseksualne orijentacije, ali kao neki od najznačajnijih u raznim istraživanjima pokazali su se upravo spol, bračni status roditelja, odnosno obiteljsko okruženje u djetinjstvu te stil privrženosti partneru. Prema tome bi žene, mladi odrasli čiji su roditelji u braku i sigurno privrženi mladi odrasli trebali biti skloniji restriktivnoj, dok bi muškarci, mladi odrasli čiji su roditelji rastavljeni i nesigurno privrženi mladi odrasli trebali biti skloniji nerestriktivnoj socioseksualnoj orijentaciji. Kako bi se testiralo navedene pretpostavke u ovom istraživanju ispitivala se socioseksualnost mladih odraslih s obzirom na spol, bračni status roditelja i stilove privrženosti partneru.

Sudionici, njih 608, od čega je 488 sudionica i 121 sudionik, online putem ispunili su Upitnik socioseksualne orijentacije (Jackson i Kirkpatrick, 2007), Inventar iskustava u bliskim vezama (Kamenov i Jelić, 2003) te Upitnik demografskih podataka. Na osnovu dobivenih rezultata, utvrđeno je da su muškarci skloniji nerestriktivnoj socioseksualnoj orijentaciji u odnosu na žene. Nije dobivena razlika u socioseksualnoj orijentaciji s obzirom na bračni status roditelja i dob u vrijeme rastave roditelja. Naposljetku, mladi odrasli sigurne privrženosti značajno su skloniji restriktivnoj socioseksualnoj orijentaciji u odnosu na mlade odrasle nesigurnih stilova privrženosti.

Ključne riječi: Socioseksualna orijentacija, razvod braka roditelja, stil privrženosti partneru, mladi odrasli

Sociosexuality of young adults concerning their sex, marital status of their parents, and the style of attachment to their partner

Summary

Sociosexuality, or the sociosexual orientation, refers to individual differences that determine the willingness to engage in sexual relations without a previously established emotional bond. We can distinguish between individuals with restrictive and nonrestrictive sociosexual orientation, where those with a restrictive orientation cautiously engage in sexual relations, only after establishing an emotional bond with their partner, and later in the relationship, while individuals with a nonrestrictive orientation mostly engage in sexual relations without establishing an emotional bond with their partner, with no attachments, and earlier in the relationship. Multiple factors affect the orientation, but it has been shown that some of the most significant across many studies are sex, parent's marital status, that is, a family surrounding throughout childhood, and the style of attachment to a partner. With that being said, women, young adults with married parents, and young adults with the secure type of attachment should be more inclined toward restrictive sexual orientation, while men, young adults with divorced parents, and young adults with the anxious type of attachment should be more inclined toward nonrestrictive sexual orientation. Taking all this into account, the purpose of this research was to examine the sociosexuality of young adults with regards to their sex, marital status of their parents, and the style of attachment to their partner.

The participants, 608 of them, of which 488 women and 121 men, filled out the Sociosexual Orientation Inventory (SOI-R) (Jackson i Kirkpatrick, 2007), the Experiences in Close Relationships Inventory (Kamenov and Jelić, 2003), and a demographic survey online. Obtained results showed that men are more inclined toward nonrestrictive sexual orientation as opposed to women. No difference was found in the sociosexual orientation with regards to the parent's marital status and child's age at the time of the divorce. Finally, young adults with a secure type of attachment are significantly more inclined toward restrictive sociosexual orientation as opposed to young adults with maladaptive attachment styles.

Keywords: sociosexual orientation, divorce, the style of attachment to a partner, young adults

1. UVOD

1.1. Socioseksualnost

1.1.1. Definiranje i podjela socioseksualnosti

Ljudska seksualnost sve češće postaje tema brojnih istraživanja. Socioseksualnost kao koncept objedinjuje teorijsku osnovu unutar koje se mogu identificirati interindividualne razlike među pojedincima, a prvi ga uvodi Kisey (Kinsey, Pomeroy, Martin i Gebhard, 1953, prema Penke, 2007). Socioseksualnost ili socioseksualna orijentacija definirana je kao interindividualna razlika pojedinčeve spremnosti upuštanja u seksualne odnose bez prethodnog emocionalnog vezivanja. Uzevši u obzir socioseksualnost, pojedinci se dijele na restriktivne i nerestriktivne. Pojedince koji imaju izraženu nerestriktivnu socioseksualnu orijentaciju obilježava tendencija ulaska u seksualne odnose bez prethodnog emocionalnog vezivanja. S obzirom na to, nerestriktivni pojedinci upuštaju se u seksualne odnose ranije u vezi, zahtijevaju manje ljubavi, ulaganja, predanosti i obvezivanja. U odnosu na njih, pojedinci restriktivne socioseksualne orijentacije upuštaju se u seksualne odnose opreznije, nakon duljeg vremenskog perioda i tek nakon stvaranja emocionalne bliskosti s partnerom. Jedna od važnih karakteristika socioseksualne orijentacije svoje objašnjenje pronalazi u evolucijskoj teoriji. Prema njoj, nerestriktivni pojedinci u pravilu preferiraju fizički atraktivnije, društveno poželjne partnere, partnere koji se po nekim karakteristikama ističu naspram ostalih i koji imaju bolji socioekonomski status te partnere s poviješću kratkotrajnih veza. Nasuprot njima, restriktivni pojedinci češće biraju partnere s karakteristikama poželjnim za dugotrajni, sigurniji odnos, kao što su: odanost, vjernost, odgovornost i ljubaznost. Biraju partnere prosječnog izgleda, ali s dobrim socijalnim vještinama i sa izraženom željom za obitelji i djecom (Simpson i Gangestad, 1992).

1.1.2. Razlike u socioseksualnosti s obzirom na spol

Smjer socioseksualnosti svakog pojedinca ovisan je o velikom broju faktora. Poznata je činjenica da se muškarci i žene u mnogo toga razlikuju, pa se tako u brojnim istraživanjima spol ističe kao jedan od glavnih faktora koji je povezan sa socioseksualnom orijentacijom. Muškarci prosječno imaju pozitivniji stav prema seksualnim odnosima bez obaveza, u odnosu na žene (Carrol i sur., 1985; Hendrick i sur., 1985; Wilson, 1987; Fisher i sur., 1988; Oliver i Hyde, 1993; Townsend, 1995, prema Schmitt, 2005), češće izjavljuju o seksualnim fantazijama koje uključuju više seksualnih partnerica (Ellis i Symons, 1990; Malamuth, 1996, prema Schmitt, 2005) te su također skloniji kratkotrajnim neobvezujućim odnosima za razliku od žena (Eysenck, 1976; Blumstein i Schwartz, 1994; Laumann i sur., 1994; Wiederman,

1997, prema Schmitt, 2005). Clark i Hatfield (1989, prema Schmitt, 2005) dobili su rezultate prema kojima su muškarci pokazali spremnost na seksualni odnos s potpuno nepoznatom djevojkom koja im pristupi na javnom mjestu. Kada se radi o hipotetskom, odnosno željenom broju seksualnih partnera, muškarci izražavaju želju da kroz život imaju odnos u prosjeku s 18 partnerica, dok je za žene broj željenih partnera u prosjeku značajno manji i iznosi 4.5 (Buss i Schmitt, 1993). Neke od prilagodbi muškaraca na ove kratkoročne seksualne strategije su tendencija izjavljivanja lažnih, odnosno preuveličanih osjećaja kako bi lakše došli do seksualnog odnosa (Buss i Schmitt, 1993), ali i smanjenje privlačnosti partnerice odmah po završetku takvog odnosa (Haselton i Buss, 2001).

Ukoliko ove razlike između muškaraca i žena pogledamo kroz prizmu evolucijske psihologije, objašnjenje se može pronaći u teoriji roditeljskog ulaganja. Trivers (1972, prema Buss, 2006) ovom teorijom objašnjava kako je jasno vidljiva razlika u uloženom vremenu i trudu oko svojih potomaka između muškaraca i žena. S obzirom da su žene spol koji investira više, one su samim time i opreznije pri izboru seksualnih partnera te su usmjerene prema dugoročnim reproduktivnim, odnosno seksualnim strategijama. Muškarci su značajnije okrenuti kratkoročnim reproduktivnim strategijama upravo iz razloga što je njihova prednost u mogućnosti da potencijalno imaju onoliko potomaka s koliko žena imaju seksualni odnos. Nasuprot njima, žena u periodu od jedne godine može imati jedno dijete. Iz svega navedenog, jasna je važnost Teorije roditeljskog ulaganja u objašnjenju spolnih razlika u socioseksualnoj orijentaciji pri čemu se muškarci očituju kao skloniji nerestriktivnoj, a žene restriktivnoj socioseksualnosti.

Eagly i Wood (1999; Wood i Eagly 2002), u svojoj Teoriji socijalne strukture pretpostavljaju da ne postoje neke spolno uvjetovane prilagodbe koje dovode do univerzalnih razlika u socioseksualnoj orijentaciji između muškaraca i žena. Prema njihovoj teoriji, razvoj svakog ljudskog bića primarno proizlazi iz socijalizacije i ranijih iskustava. Muškarci i žene, kroz svoj razvoj, ograničeni su različitim pravilima, pripisuju im se različita očekivanja usko vezana uz njihove rodne uloge, a pretpostavljen je i različit način ponašanja. Ukratko rečeno, ovisno o spolu, prolaze kroz različite procese socijalizacije (LaFrance, Hecht, i Paluck, 2003). Teorija socijalne strukture i dalje se ubraja u jednu od evolucijskih teorija pa su se tako muškarci koji su snažniji, veći i brži smatrali potrebniji kao lovci i ratnici, dok je primarna uloga žena povezana s brigom za obitelj i potomke (Wood i Eagly 2002). U današnje vrijeme, stoga, najveće razlike u socioseksualnosti muškaraca i žena možemo vidjeti u patrijarhalnim kulturama koje su obilježene tradicionalnom podjelom rodni uloga pri čemu žene uživaju manje političke, ekonomske i reproduktivne slobode u odnosu na muškarce. Manje razlike

moгу se pronaći u liberalnijim kulturama obilježenim naprednom, odnosno fleksibilnom podjelom rodnih uloga. U takvim kulturama teži se izjednačavanju sloboda i obaveza muškaraca i žena pa tako dolazi i do sličnijih seksualnih obrazaca i ponašanja (Wood i Eagly, 2002).

Bez obzira na činjenicu da postoji razlika u socioseksualnosti između muškaraca i žena, spol nije jedini faktor koji utječe na smjer socioseksualne orijentacije. Tako su se crte ličnosti pokazale kao jedan od važnijih faktora koji je povezan sa smjerom socioseksualne orijentacije i ostalim aspektima seksualnosti. Eysenck je bio jedan od prvih psihologa koji je promicao istraživanja odnosa seksualnosti i crta ličnosti (Eysenck, 1976; Eysenck i Wilson, 1979). Prema njegovim istraživanjima, pojedinci s izraženom ekstraverzijom skloniji su eksperimentiranju u seksu, imaju češće seksualne odnose i odnose s većim brojem partnera. Osim toga, ekstroverti su se pokazali kao generalno zadovoljniji seksom od introverta. Nasuprot ekstrovertima, pojedinci s visokim rezultatima na skali neuroticizma imaju značajno manju razinu seksualnog zadovoljstva, brže se seksualno uzbuđuju te pokazuju veću seksualnu nervozu i višu razinu seksualne inhibicije. Naposljetku, seksualna znatiželja, čitanje pornografske literature, preferencija impersonalnog seksa i podrška ukidanju braka kao institucije, prema Eysenck (1976) i Eysenck i Wilson (1979), smatra se kao specifičnost pojedinaca s istaknutim rezultatima na psihoticizmu. Nešto kasnije, u pokušaju repliciranja ovih istraživanja, Barnes, Malamuth i Cheek (1984), dobili su rezultate prema kojima pojedinci s višim rezultatima na ekstraverziji imaju pozitivniji stav prema seksu, češće seksualne odnose i odnose s većim brojem partnera, a pojedinci čiji su rezultati viši na psihoticizmu su se pokazali kao seksualno hostile osobe i osobe koje više podržavaju nekonvencionalna seksualna ponašanja što je sukladno s prethodnim istraživanjima. Nasuprot ovim podudaranjima, rezultati pojedinaca istaknutih na neuroticizmu nisu bili povezani sa seksualnim ponašanjima ili stavovima bilo koje vrste.

Kao što je navedeno, seksualnost je povezana sa svim dimenzijama ličnosti, no u sljedećim istraživanjima vidjet ćemo u kakvom su odnosu crte ličnosti i socioseksualna orijentacija. Schmitt i Shackelford (2008) navode kako su pojedinci koji ostvaruju više rezultate na ljestvici ekstrovertiranosti, a niske na ljestvici ugodnosti uglavnom nerestriktivne socioseksualne orijentacije. No, bitno je naglasiti kako se ovakvi rezultati pokazuju isključivo kod muškaraca, dok kod žena navedeni rezultati nisu utvrđeni. Važnost muškarčevih crta ličnosti u skladu je s evolucijskom teorijom prema kojoj su žene te koje donose odluku o stupanju u vezu. Stoga su stavovi i ponašanje odnosno osobnost partnera puno važniji kako bi privukli partnericu. S druge strane, kod žena je utvrđena negativna povezanost

socioseksualnosti i neuroticizma, što se objašnjava vjerojatnošću da žene s višom razinom neuroticizma češće nisu raspoložene za spolni odnos, ali i da su češće usmjerene na negativne posljedice. Iz tog razloga žene s višim rezultatima na neuroticizmu rjeđe se upuštaju u seksualno rizična ponašanja i povezuju se s restriktivnom socioseksualnom orijentacijom (Jonason, 2011).

1.2.Rastava roditelja

Rastava braka je zakonski i društveno uređen postupak razrješenja bračne obaveze. Rastava braka kao sudski postupak potencijalno može trajati dugi niz godina, a zakoni koji se odnose na njega značajno variraju u različitim državama i kulturama (Britannica, 1957). Ovim podatkom pobija se pretpostavka da je rastava braka samo još jedan u nizu životnih događaja. U Obiteljskom zakonu Republike Hrvatske (2014) navedeno je kako se brak okončava sudskom odlukom koja se donosi na osnovu usuglašenog prijedloga oba partnera ili na osnovu tužbe jednog od partnera. Ukoliko su partneri ujedno i roditelji jednog ili više djece, prije samog podnošenja zahtjeva moraju biti usuglašeni oko osnovnih pitanja koja se tiču daljnjeg života njihovog djeteta, odnosno djece. Iako je rastava okarakterizirana kao izrazito neugodno iskustvo koje većina ljudi ne bi voljela osobno doživjeti, procijenjeno je kako se zapravo svaki drugi brak okonča razvodom (Cherlin, 2009). Prema Eurostatu (2016), u Hrvatskoj je 34.69 % brakova završilo rastavom, a trend rastave braka se iz godine u godinu povećava. Redovno se mogu vidjeti podaci kako se navedeni trend rastave javlja u novije vrijeme, no prema brojnim autorima porast rastave braka, barem u SAD-u, počeo se događati još sredinom 19. stoljeća (Demo i Ganong, 1994). Porast razvoda braka u brojnim zemljama uzrokovao je i povećani interes znanstvene zajednice koja je pokrenula niz istraživanja kojima su se nastojali ispitati uzroci i posljedice bračne nestabilnosti koja je popraćena disolucijom, odnosno razvodom braka (Obradović, 1988). Uvidom u neka od tih istraživanja, pokazalo se kako se brakovi bez djece puno lakše raspadaju od onih brakova u kojima su djeca, a taj je trend posebice naglašen ukoliko se radi o maloj djeci (Bumpass i Sweet, 1972, prema Obradović, 1988). Neki od pretpostavljenih objašnjenja ovakvih rezultata su strah očeva od posljedica napuštanja male djece te ekonomska ovisnost majki (Huber i Spitze, 1980; South i Lewis, 1986, prema Obradović, 1988). Iz ovakvih rezultata proizlazi zaključak da, iako je bračno zadovoljstvo u brakovima s malom djecom manje u odnosu na brakove s većom djecom, bračna stabilnost je veća te će rjeđe doći do razvoda braka (Price i McKenry, 1988). Bez obzira na to, Kolesarić i suradnici (1991, prema Martinčić, 2005) objavljuju podatak da 82% rastavljenih brakova su brakovi s djecom.

1.2.1. Efekti rastave na djecu

Rastava roditelja utječe na svako pojedino dijete, a efekti se ispoljavaju odmah u procesu rastave ili naknadno po završetku te mogu biti kratkotrajni i dugotrajni (Wallerstein i Kelly, 1980). Kratkotrajni efekti uglavnom su negativni te se ispoljavaju tijekom ili neposredno nakon rastave roditelja, stoga se vrlo često lako mogu identificirati kao posljedica rastave. Neki od tih efekata su negativno ponašanje, neposlušnost, nepridržavanje roditeljskih pravila, kršenje discipline, ljutnja, agresivnost, impulzivnost, tuga i depresivnost popraćena percepcijom gubitka roditelja, odnosno obitelji (Wallerstein i Kelly, 1980). Djeca se nakon određenog vremena prilagode situaciji i prihvate je te dolazi do razrješenja problema, odnosno, vraćanja u normalno stanje uglavnom u periodu do dvije godine nakon rastave (Kelly, 1988, prema Lauer i Lauer, 1994). Dugotrajni efekti predstavljaju ozbiljniji problem te uključuju ponašajne probleme, antisocijalna ponašanja, veću vjerojatnost ostvarivanja nižeg stupnja školovanja, korištenje opojnih sredstava, siromaštvo, tinejdžersku trudnoću, pozitivniji stav prema rastavi braka te vlastitu rastavu braka (Fagan i Churchill, 2012). Dugotrajni efekti prema Amato i Keith (1991) povezani su sa spolom i temperamentom djeteta kao i s njegovim stupnjem razvoja, kapacitetima suočavanja, društvenom potporom te naposljetku s cjelokupnim procesom razvoda roditelja i/ili sklapanja novog braka.

1.2.2. Rastava roditelja i socioseksualnost djece

U petnaestogodišnjem longitudinalnom istraživanju, prema rezultatima Wallerstein (1985), djeca rastavljenih roditelja češće su izvještavala o strahu od gubitka i izdaje što je vezano uz probleme pri uspostavljanju prijateljskih odnosa i romantičnih veza te raniji ulazak u seksualne odnose. Vrlo česta pojava je i strah od odbijanja i tendencija da nemaju pouzdanja u partnera što onemogućuje produbljivanje romantičnog odnosa i dovodi do manjeg zadovoljstva u vezi (Weigel, 2007).

Rastava roditelja predstavlja veoma stresan događaj koji dovodi i do povećane razine anksioznosti i emocionalne nesigurnosti. Takvo emocionalno stanje kao posljedicu može imati, nesigurnu privrženost i strah od bliskih veza (Fagan i Churchill, 2012). U tom procesu kod djece nerijetko dolazi do promjene stavova o spolnim odnosima. Djeca spolne odnose počinju percipirati pozitivnije što s vremenom dovodi i do slobodnijeg seksualnog ponašanja, odnosno sklonosti rizičnim seksualnim ponašanjima u koje se u prosjeku ranije upuštaju u odnosu na djecu roditelja u braku (Whitbeck, Simons i Kao, 1994). Da se djeca rastavljenih

roditelja ranije upuštaju u seksualne odnose u odnosu na djecu iz cjelovitih obitelji potvrdili su također Ellis i sur. (2003). U istom istraživanju utvrđeno je kako se djevojke iz rastavljenih obitelji češće upuštaju u rizična seksualna ponašanja, imaju više seksualnih partnera i češće spolne odnose. Postoji veći rizik tinejdžerske trudnoće što je kći mlađa u vrijeme rastave roditelja, odnosno u vrijeme kada otac napusti dom (Elis i sur., 2003). Također, u istraživanju Spruijta i Duindama (2005) rastava roditelja povezuje se s ranijim upuštanjem u seksualne odnose i većim rizikom od spolno prenosivih bolesti kod dječaka. Nadalje, autori izvještavaju i o tome kako sinovi rastavljenih roditelja uglavnom imaju više romantičnih veza i seksualnih partnerica u odnosu na sinove iz cjelovitih obitelji. Ovakve posljedice, kao što je ranije upuštanje u seksualne odnose, neki istraživači (Anda i sur., 2002) objašnjavaju na način da pretpostavljaju manju razinu kontrole rastavljenih roditelja nad djecom, ali i činjenicu da se mnoga djeca udalje od svojih roditelja nakon rastave braka, za razliku od onih iz cjelovitih obitelji. Neposredni efekti pokazali su se intenzivnijima ukoliko su djeca prilikom rastave mlađa. Oni se ponajviše susreću s problemima prilagodbe te imaju poteškoća u odnosima s vršnjacima. Međutim, takva djeca, koja su rastavu roditelja proživjela dok su bila mlađa, u adolescenciji i mlađoj odrasloj dobi, puno se lakše prilagode nego djeca koja su rastavu proživjela kad su bila starija, odnosno dugoročni efekti kod te djece značajno su manje izraženi (Wallerstein 1985, prema Zill, Morrison i Coiro, 1993). S druge strane djeca koja su roditeljsku rastavu proživjela u starijoj dobi imaju istaknute ponašajne probleme, antisocijalnost te probleme u seksualnim odnosima. Raniji ulazak u spolne odnose za adolescente predstavlja priliku da se uklope u grupu vršnjaka ili način na koji mogu privući roditeljsku pažnju (Demo i Acock, 1988, prema Zill, Morrison i Coiro, 1993). Starija djeca, također, mogu osjećati ljutnju prema jednom ili oba roditelja te svojim neprimjerenim ponašanjem i ranijim ulaskom u seksualne odnose iskazivati tu ljutnju odnosno „kažnjavati roditelje“ (Landerkin i Clarke, 1990). U pravilu se djeca razvedenih pokažu kao zahtjevnija i kritičnija u romantičnim odnosima. Vrlo često ranije napuste roditeljski dom, ranije stupaju u spolne odnose te ranije imaju djecu (Kiernan, 1992, prema Fine, 2000). Uz navedeno, djeca rastavljenih roditelja sklonija su odobravanju izvanbračnog i neobveznog seksa i odobravanju razvoda, dok s druge strane razvijaju negativnije stavove prema braku i zasnivanju obitelji (Axinn i Thornton, 1996, prema Fagan i Churchill, 2012). Za njih brak ne predstavlja preduvjet za rađanje djece te će se u puno više slučajeva upustiti u „osnivanje obitelji“ bez prethodnog ulaska u bračnu zajednicu (Jeynes, 2001). U istraživanjima se konzistentno prikazuju rezultati prema kojima djevojčice iz rastavljenih brakova češće odobravaju izvanbračne i neobavezne seksualne odnose te se isto tako češće i ranije upuštaju u iste

(Kiernan, 1992; Kinnaird i Gerrard, 1986; Hetherington, Cox i Cox, 1985, prema Fagan i Churchill, 2012). Osim činjenice da postoji veća vjerojatnost seksualne aktivnosti djevojčica iz rastavljenih brakova, istaknuta je i veća sklonost rizičnom seksualnom ponašanju i seksualnom odnosu s većim brojem partnera u odnosu na djevojčice iz cjelovitih obitelji, odnosno obitelji unutar kojih su roditelji u braku (Biglan i sur, 1990; Billy, Brewster, i Grady, 1994; Ellis i sur, 2003; McGuire i Barber, 2010, prema Fagan i Churchill, 2012). Za sinove rastavljenih roditelja utvrđeni su slični obrasci ponašanja. Oni se također ranije upuštaju u seksualne odnose, imaju češće odnose i odnose s više partnerica te češće imaju spolno prenosive bolesti u odnosu na sinove čiji su roditelji još uvijek u braku (Spruijt i Duindam, 2005). U nekim istraživanjima slobodnije seksualno ponašanje djece rastavljenih roditelja povezuje se s činjenicom da će se oni češće upuštati u romantične veze jer im ne pridaju toliku važnost i „težinu“ što posljedično vodi i do češćih prekida, mijenjanja partnera, a samim time i mijenjanja seksualnih partnera. Takav obrazac ponašanja ubraja se u rizične faktore za seksualno prenosive bolesti (Eng I Butler, 1997, prema Fagan i Churchill, 2012). Sažeti rezultati istraživanja koje su proveli Capaldi, Crosby i Stoolmiller (1996) pokazuju da postoji povezanost upuštanja u prvi seksualni odnos kod tinejdžera i tinejdžerica s bilo kakvim oblikom promjene u obiteljskoj strukturi, odnosno bračnom stanju njihovih roditelja/skrbnika. Točnije, rastava braka kao i ponovni ulazak u brak roditelja, pozitivno je povezan s ranijim upuštanjem u seksualne odnose tinejdžera i tinejdžerica. Najviše razine seksualno rizičnog ponašanja utvrđene su kod djece rastavljenih roditelja koji su ostali živjeti s majkama koje su u radnom odnosu na puno radno vrijeme (Billy, 1994, prema Fagan i Churchill, 2012). Majke koje su zaposlene na puno radno vrijeme nažalost nemaju mogućnost većinu dana paziti na svoju djecu te iz tog razloga ona imaju veću slobodu i mogućnost upuštanja u razna rizična ponašanja. Osim toga, posebice u tradicionalnim obiteljima, očevi imaju veći autoritet te se djeca više ustručavaju upuštati u seksualne odnose kada znaju da će morati odgovarati pred ocem, nego u slučaju kada su roditelji rastavljeni pa znaju da će se najvjerojatnije morati suočiti samo s majkom, koja je vrlo često popustljivija. Osim toga, samohrane majke vrlo često i same imaju nove partnere i upuštaju se u izvanbračne seksualne odnose. Ukoliko su upoznata s tim informacijama, djeca se nerijetko ugledaju u takvo ponašanje te se sama odluče upustiti u seksualne odnose. Ovaj efekt više je istaknut kod djevojčica nego kod dječaka upravo iz razloga što se kćeri više uspoređuju i ugledaju u majku, a dječaci u oca (Newcomer i Udry, 1987). S obzirom na nestabilnosti koje dijete doživljava u obitelji u vrijeme rastave braka, postoji mogućnost da djeca pokušavaju pronaći sigurnu bazu izvan obitelji i uspostaviti neki siguran odnos s partnerom kao zamjenu za

privržen odnos prema ocu i majci. Ulaskom u seksualne odnose, djeca rastavljenih na neki način žele pokazati i svoju neovisnost o roditeljima (Newcomer i Udry, 1987).

U skladu s objašnjenjima kratkotrajnih i dugotrajnih efekata na djecu, Newcomer i Udry (1987) su prilikom istraživanja utjecaja bračnog statusa roditelja na seksualno ponašanje djece došli do rezultata koji ukazuju na činjenicu da roditeljska rastava, koja se dogodi do desete godine djetetovog života, neće rezultirati rizičnim seksualnim ponašanjem ili ranijim upuštanjem u seksualne odnose. Međutim, ukoliko se radi o djetetu koje je starije od deset godina u vrijeme rastave braka, postojat će veća vjerojatnost ranijeg ulaska u seksualne odnose i generalno rizičnijeg seksualnog ponašanja. Ovaj trend jasno se vidi kod djevojčica čije majke nisu ušle u novi brak nakon rastave, no za dječake nisu potvrđeni ovakvi rezultati. Neki autori (Szepsenwol i sur., 2017) tvrde kako je jedan od značajnijih prediktora socioseksualne orijentacije mladih upravo njihova okolina u djetinjstvu. Točnije, longitudinalnim istraživanjem utvrdili su kako je visoko prediktivna, odnosno stabilna okolina u ranijem djetetovom životu pozitivno povezana sa sklonošću dugotrajnim reproduktivnim strategijama, dok se nestabilna, odnosno nepredvidiva okolina povezuje sa većom preferencijom kratkotrajnih reproduktivnih strategija. Prediktivna i stabilna okolina u istraživanju definirana je, uz ostale faktore, roditeljskim bračnim statusom. Pri tome se stabilnom okolinom smatra obitelj u kojoj su roditelji u braku, a nestabilnom obitelj unutar koje je došlo do rastave braka ili bilo kakve promjene u strukturi same obitelji (Szepsenwol i sur., 2017).

1.3.Privrženost

1.3.1. Definiranje privrženosti

Privrženost je definirana kao snažna, duboka, emocionalna i socijalna veza između djeteta i roditelja, odnosno primarnog skrbnika, koja se javlja unutar prve godine djetetova života (Bowlby, 1982). Privrženost je okarakterizirana ugodom i radošću koji se javljaju kad je pojedinac u interakciji s osobom kojoj je privržen (Berk, 2008) te tendencijom da, posebice u stresnim situacijama, zadrži bliskost s tom osobom (Bartholomew i Horowitz, 1991). Najutjecajniju etološku teoriju privrženosti današnjice iznosi John Bowlby, britanski liječnik i psihoanalitičar (1969). Prvi je pokušao obratiti pažnju dječjim psiholozima na evolucijsko objašnjenje ljudskog razvoja (Bretherton, 1992) te je razvio teoriju privrženosti zahvaljujući upućenosti u razne discipline kao što su psihoanaliza, etiologija, razvojna i kognitivna

psihologija. Njegova posvećenost ovoj temi izrodila se iz želje da nadopuni i objasni fenomene ličnosti u sklopu razvojne psihologije koji tada još uvijek nisu bili obuhvaćeni psihoanalitičkom teorijom koja je u to vrijeme dominirala (Colin, 1996).

Prema njegovoj teoriji, privrženost se razvija između novorođenčeta i barem jedne osobe koja o njemu brine, odnosno između novorođenčeta i primarnih skrbnika. Ona se smatra jedinstvenim, evolucijski zasnovanim, motivacijskim mehanizmom s glavnom funkcijom osiguranja zaštite i sigurnosti, a ima veliku važnost s obzirom na njen značajan utjecaj na emocionalni i socijalni razvoj djeteta (Bowlby, 1969; Bowlby, 1982). Bowlby je u svojim istraživanjima zaključio kako ta iskustva usko vezana uz privrženost, nastala u najranijem životnom razdoblju, mogu imati dugotrajne posljedice na razvoj i daljnji život pojedinca.

Prema evolucijskim teoretičarima, privrženost je jedna od prilagodbi zbog koje djeca mogu preživjeti. S obzirom na to da je novorođenčad bespomoćna, nesposobna brinuti sama za sebe i zaštititi se od opasnosti vanjskog svijeta, njihov opstanak je moguć jedino uz pomoć roditelja, odnosno skrbnika s kojim su uspostavili bliskost i privrženost (Hazan i Shaver, 1994). Daljnji razvoj teorije privrženosti događa se u onom trenutku kada joj se pridodaju i pretpostavke kognitivne psihologije o mentalnim modelima vanjskih i unutrašnjih događaja. Upravo ti modeli, u teoriji privrženosti, dobili su naziv unutarnji reprezentativni ili radni modeli te se odnose prvenstveno na mentalnu reprezentaciju sebe i drugih, ali i na odnos sebe i drugih. Ukoliko postoji određeni kontinuitet u interakciji djeteta i njemu bliskih pojedinaca, odnosno pojedinaca koji se brinu o njemu, dijete razvija očekivanja i u skladu s njima prilagođava vlastito ponašanje (Hazan i Shaver, 1994). Cassidy (1988, prema Hazan i Shaver, 1994) tako definira unutrašnji radni model kao sklop pojedinačnih očekivanja, vjerovanja, osjećaja, strategija, principa selektivnosti pažnje, načina interpretacije primljenih informacija i kompletne organizacije memorije koji su naposljetku odgovorni za razvoj misli, osjećaja i ponašanja u svim budućim bliskim odnosima. Na temelju pozitivnog odnosa sa skrbnicima, odnosno na temelju njihove dostupnosti i pažnje koju pružaju djetetu te sposobnosti da primijete i reagiraju na njegove potrebe, razvija se sigurna emocionalna povezanost koja potiče zdrav i neovisan razvoj djeteta. Ukoliko skrbnici više pokazuju nedostupnost i neosjetljivost na djetetove potrebe, kod djeteta se javlja osjećaj odbačenosti, nesigurnosti, nemira i ljutnje (Fabricius, 2003).

Iako je teorija privrženosti prvenstveno imala svrhu objasniti emocionalni odnos djeteta i osobe koja se brine za njega, privrženost je prisutna kroz cijeli pojedinčev život i obilježava pojedine bliske odnose (Bowlby, 1969). Privrženost u odrasloj dobi više ne

predstavlja samo kvalitetu odnosa s roditeljima, odnosno skrbnicima, već uključuje privrženost prijateljima i romantičnim partnerima (Fletcher i sur., 2013). Iako je privrženost u odrasloj dobi uvelike povezana s privrženosti u ranijoj dobi, postoje brojne različitosti na koje treba obratiti pažnju. Primjerice, privrženost kod djece je asimetrična što znači da je figura privrženosti, odnosno skrbnik onaj koji pruža potporu i brigu, ali je ne prima natrag. Nadalje, kod privrženosti u odrasloj dobi, odnosno u romantičnim odnosima, karakterističan je reciprocitet pri čemu oba partnera brinu jedan o drugome, podrška su jedan drugome i međusobno se štite. Još jedna od različitosti vidi se u tome što djeca kako bi osjećala sigurnost moraju fizički biti blizu roditelja, odnosno skrbnika. S druge strane, da bi osjećali sigurnost u odrasloj dobi, pojedincima je dovoljno da su svjesni da imaju mogućnost kontaktirati figuru privrženosti ukoliko budu imali potrebu za tim (Shaver, Hazan i Bradshaw, 1988; Weiss, 1982, prema Hazan i Shaver, 1994). Naposljetku, romantični odnos u odrasloj dobi podrazumijeva tri bihevioralna sustava: brigu za partnera, privrženost partneru i seksualni odnos s partnerom (Bowlby, 1969; Bowlby, 1982).

1.3.2. Dimenzije i stilovi privrženosti

Autorica Kim Bartholomew je na osnovu Bowlbyeve koncepcije internalnih, odnosno unutarnjih radnih modela odredila četiri kategorije i smjestila ih unutar dvije dimenzije: *model o sebi* i *model o drugima* (1990, prema Bartholomew i Horowitz, 1991). *Model slike o sebi* definiran je stupnjem emocionalne zavisnosti o drugima zbog samovrednovanja. Pozitivan *model slike o sebi* odnosi se na osjećaj vrijednosti sebe samoga koji je internaliziran i neovisan o drugima. Negativan *model slike o sebi* povezuje se s anksioznošću izazvanom prihvaćanjem i odbijanjem pojedinca od strane drugih u bliskim odnosima (Bartholomew, 1997). Dimenzija drugih definirana je očekivanjima koliko su drugi dostupni pojedincu te koliko podršku mogu pružiti. Pozitivan *model o drugima* čini traženje intimnosti i podrške u bliskim vezama jednostavnijim i lakšim, dok negativan *model* kao posljedicu ima izbjegavanje intimnosti. S obzirom na sve navedeno razlikujemo sigurnu, zaokupljenu, odbijajuću i plašljivu privrženost (Bartholomew, 1997). Naknadno nastaje još jedna podjela s obzirom na samoprocjene privrženosti korištenjem već postojećih mjera. Brennan, Clark i Shaver (1998) utvrdili su postojanje dviju dimenzija: sigurnost nasuprot anksioznosti i bliskost nasuprot izbjegavanju. Dimenzija anksioznosti okarakterizirana je strahom od napuštanja i odbijanja, a pojedinci kod kojih je ona istaknuta osjećaju potrebu za snažnom povezanosti i bliskosti. Dimenzija izbjegavanja prepoznatljiva je prema intenzivnoj neugodi u odnosima koji postaju bliski, a pojedincima s visokim rezultatima na dimenziji izbjegavanja

emocionalna bliskost stvara osjećaj uznemirenosti pri čemu nipošto ne žele biti ovisni o drugima (Mikulincer i Shaver, 2003). Navedene dvije dimenzije naposljetku granaju se u četiri kategorije o kojima je govorila i Bartholomew (1997), pri čemu pojedinci odbijajuće i plašljive privrženosti više rezultate postižu na dimenziji izbjegavanja, dok pojedinci zaokupljene i plašljive privrženosti više rezultate imaju na dimenziji anksioznosti. Na osnovu toga Feeney (1999) procjenjuje kako dimenzija izbjegavanja ima izravnu povezanost s *modelom o drugima* pri čemu je visoki rezultat na izbjegavanju indikativan za negativni *model o drugima*, a dimenzija anksioznosti s *modelom o sebi*, pri čemu visoka anksioznost indicira negativan, a niska pozitivan *model o sebi*. Sigurni stil privrženosti karakterističan je kod pojedinaca s niskim rezultatima na obje dimenzije: anksioznosti i privrženosti. Specifičnost sigurno privrženih pojedinaca je visoka razina povjerenja i lako zblizavanje s drugim ljudima, a ovaj je stil privrženosti povezan s većom razinom uživanja u životu te se ujedno smatra najadaptivnijim i najpoželjnijim. Također, pojedinci sigurne privrženosti najmanje su podložni utjecaju kasnijih negativnih događaja. Pojedinci nesigurne privrženosti dijele se na zaokupljene koji su visoko na dimenziji anksioznosti, odbijajuće čiji su rezultati visoko na dimenziji izbjegavanja i plašljive koje karakteriziraju visoki rezultati na obje dimenzije (Bradbury i Karney, 2010).

Tablica 1 Stilovi privrženosti u odrasloj dobi (Bartholomew, 1997)

		MODEL O SEBI	
		POZITIVAN (niska anksioznost)	NEGATIVAN (visoka anksioznost)
MODEL O DRUGIMA	POZITIVAN (nisko izbjegavanje)	SIGURNA PRIVRŽENOST	ZAOKUPLJENA PRIVRŽENOST
	NEGATIVAN (visoko izbjegavanje)	ODBIJAJUĆA PRIVRŽENOST	PLAŠLJIVA PRIVRŽENOST

Mjerenje privrženosti u odrasloj dobi popraćeno je nekim specifičnim teškoćama. Upravo reciprocitet privrženosti u odrasloj dobi, otežavao je mjerenje privrženosti u vezama. Kako bi izbjegli poteškoće nametnute reciprocitetom, istraživači su se u ispitivanju

privrženosti odraslih više usredotočili na pojedince u odnosu na parove (Hazan i Shaver, 1994). S obzirom na četiri stila privrženosti koje je predložila, Bartholomew (1990, prema Kamenov i Jelić, 2003) razvija i upitnike pomoću kojih se stilovi mogu mjeriti. Tako razlikujemo kategorijalni *Relationship Questionnaire* i kontinuirani *Relationship Scale Questionnaire*.

Privrženost u odrasloj dobi uvelike je pod utjecajem privrženosti u najranijim dječjim danima, no važno je shvatiti da ona nipošto nije u potpunosti određena, već je podložna promjenama s obzirom na životne događaje i iskustva tijekom života (Colin, 1996, prema Klarin, 2006).

1.3.3. Privrženost i socioseksualnost

Povezanost stilova privrženosti i sklonosti različitim reproduktivnim strategijama pokušala se objasniti evolucijskim teorijama još devedesetih godina dvadesetog stoljeća. Belsky i suradnici (Belsky, 1999; Belsky, Steinberg i Draper, 1991, prema Kardum, Gračanin, Hudek-Knežević, 2006) pretpostavljali su kako rana socijalna iskustva imaju svrhu informiranja i pripreme pojedinca za socijalnu i fizičku okolinu koja ih vjerojatno očekuje u budućnosti. Na taj način pojedinac dolazi do informacija koje su mu potrebne za usvajanje najpovoljnije reproduktivne strategije, odnosno one strategije koja će mu u budućnosti omogućiti najveću reproduktivnu uspješnost. Njihova evolucijska teorija usmjerena je na rane obiteljske faktore kao što su primjerice socioekonomski status, odnos među roditeljima i različiti odgojni stilovi koji imaju utjecaj na psihološki, tjelesni i ponašajni razvoj djece te se posljedično nalaze u podlozi usvajanja reproduktivnih strategija. Iz teorije proizlazi pretpostavka da sigurno privržena djeca imaju veću vjerojatnost razvijanja dugotrajnih reproduktivnih strategija pri čemu će takvi pojedinci imati seksualne odnose kasnije tokom života i s manjim brojem partnera. Pojedinci koji su sigurno privrženi roditeljima, u budućnosti češće razvijaju dugotrajnije i stabilnije odnose s partnerom te kad sami postanu roditelji karakterizira ih veće roditeljsko ulaganje što se naknadno povezuje s usmjerenosti na kvalitetu potomstva. Nesigurno privržena djeca će prema ovoj teoriji biti usmjerena ka kratkotrajnim reproduktivnim strategijama. Samim time postoji veća vjerojatnost da će ulaziti u seksualne odnose ranije u životu i da će imati više seksualnih partnera. Odnos s partnerima kod nesigurno privrženih pojedinaca je najčešće kratkotrajniji i nestabilniji s nižim roditeljskim ulaganjem što je naposljetku povezano s usmjerenosti na kvantitetu potomstva.

Relativno je mali broj istraživanja koja su se bavila privrženosti u odrasloj dobi i seksualnom ponašanju pojedinaca, odnosno njihovim reproduktivnim strategijama. Bez obzira na malobrojnost takvih istraživanja, ona uglavnom potvrđuju pretpostavke teorije Belskya i suradnika (Kardum, Gračanin, Hudek-Knežević, 2006). Brennan i Shaver (1995) te Stephan i Bachman (1999, prema Birnbaum i sur., 2006) u svojim istraživanjima potvrđuju pretpostavku da sigurno privrženi odrasli teže ka uspostavljanju intimnog, dugotrajnog odnosa i pri tome preferiraju seksualne odnose s partnerom s kojim su u predanom ljubavnom odnosu, odnosno s partnerom s kojim osjećaju emocionalnu povezanost, upravo sa svrhom izražavanja ljubavi prema njemu (Tracy, Shaver, Albino i Cooper, 2003). Ovakvi pojedinci okarakterizirani su rjeđim upuštanjem u neobavezne seksualne odnose i avanture za jednu noć (eng. *One night stands*) za razliku od nesigurno privrženih pojedinaca. (Cooper, Shaver i Collins, 1998, prema Birnbaum i sur., 2006). Izbjegavajuće privrženi, u težnji da ostvare distancu u odnosu s partnerom, apstiniraju od seksualnih odnosa ili stupaju u kratkotrajne seksualne odnose lišene emocija i obaveza prema partneru. S obzirom da izbjegavajuće privrženi traže distancu u odnosu s partnerom, kod njih je utvrđena i povezanost s nerestriktivnom socioseksualnom orijentacijom. Nadalje, pojedinci skloni anksioznoj privrženosti vrlo često pokušavaju seksualnim odnosima zamijeniti, odnosno ispuniti nezadovoljenu potrebu za bliskosti, sigurnosti i ljubavi (Tracy i sur., 2003; Schachner i Shaver, 2002). Većina istraživanja na temu stilova privrženosti u odnosu sa seksualnim ponašanjem utemeljena je na starijim modelima privrženosti, no postoji i nekolicina istraživanja koja su rađena prema modelu Bartholomewove i Horowitza (1991). Tako su primjerice Schmitt i suradnici (2004; Schmitt, 2005) došli do zaključka da je sigurna privrženost pozitivno povezana s dugoročnom reproduktivnom strategijom, a odbijajuća i plašljiva privrženost s kratkoročnom reproduktivnom strategijom. Uz to, zaokupljena privrženost pokazala se kao pozitivno povezana s kratkoročnom reproduktivnom strategijom kod žena, dok je kod muškaraca pozitivno povezana s dugotrajnom reproduktivnom strategijom.

Socioseksualnost je i dalje u znanstvenom svijetu jedan složeni koncept određen velikim brojem vanjskih i unutarnjih čimbenika. Iako se sve češće ispituju odnosi socioseksualnosti i ostalih čimbenika, teško je pronaći sveobuhvatna istraživanja koja ispituju njihovu međusobnu interakciju, a brojna su istraživanja starijeg datuma te nedostaje recentnih istraživanja koji se tiču teme socioseksualnosti u odnosu na bračni status roditelja. Iz tog razloga, kao jedan od zanimljivih čimbenika, istaknuo se bračni status roditelja, odnosno rastava roditelja koja je vrlo često težak i mukotrpan proces za cijelu obitelj, a njeni efekti na djecu su nerijetko negativni i dugotrajni. Uz to se često vezuje i sama privrženost djece s roditeljima, koja je posljedično

povezana i s privrženosti partneru. Socioseksualna orijentacija je tako u literaturi često prikazana kao konstrukt koji je pod utjecajem roditeljskog odnosa, privrženosti u mladim danima, ali i privrženosti u odrasloj dobi. Uzimajući to u obzir, cilj ovog istraživanja je ispitati razlike u socioseksualnoj orijentaciji mladih odraslih s obzirom na spol, stilove privrženosti partneru i bračni status roditelja.

2. Problemi i hipoteze

2.1.Problemi

1. Ispitati postoji li razlika u socioseksualnoj orijentaciji mladih odraslih s obzirom na spol i bračni status roditelja.
2. Ispitati postoji li razlika u socioseksualnoj orijentaciji mladih odraslih žena i muškaraca čiji su roditelji rastavljeni s obzirom na njihovu dob u vrijeme rastave braka.
3. Ispitati postoji li razlika u socioseksualnoj orijentaciji mladih odraslih s obzirom na stilove privrženosti partneru.
4. Ispitati postoji li povezanost socioseksualne orijentacije mladih odraslih s dimenzijama anksioznosti i izbjegavanja.

2.2.Hipoteze

1. Pretpostavlja se da će postojati značajna razlika u socioseksualnosti mladih odraslih s obzirom na spol i bračni status roditelja. Prema brojnim istraživanjima (Eysenck, 1976; Blumstein i Schwartz, 1994; Laumman i sur., 1994; Wiederman, 1997, prema Schmitt, 2005) muškarci su skloniji kratkotrajnim neobvezujućim odnosima u odnosu na žene pa se stoga očekuje da muškarci budu nerestriktivne, a žene restriktivne socioseksualne orijentacije. Također, djeca rastavljenih roditelja ranije se upuštaju u seksualne odnose u odnosu na djecu iz cjelovitih obitelji pri čemu se rastava roditelja kod djevojaka povezuje s češćim upuštanjem u rizična seksualna ponašanja, više seksualnih partnera i češćim spolnim odnosima (Ellis i sur. 2003), a kod dječaka s ranijim upuštanjem u seksualne odnose i većim rizikom od spolno prenosivih bolesti (Spruijt i Duindam 2005). S obzirom na ranija istraživanja, pretpostavlja se nerestriktivna socioseksualna orijentacija kod djece rastavljenih roditelja, a restriktivna kod djece roditelja u braku.

2. Newcomer i Udry (1987) su u svojem istraživanju dobili rezultate prema kojima se kod ženske djece koja u vrijeme rastave roditelja imaju 10 ili više godina javlja veća vjerojatnost ranijeg upuštanja u seksualne odnose, rizičnih seksualnih i delikventnih ponašanja, stoga se pretpostavlja da će ženska djeca koja su u vrijeme roditeljske rastave bila mlađa od 10 godina imati restriktivnu socioseksualnu orijentaciju za razliku od djece koja su bila starija u vrijeme roditeljske rastave. Nadalje, ovakav efekt, nije se pokazao značajnim kod muškaraca (Newcomer i Udry, 1987), stoga se pretpostavlja da kod muških sudionika neće biti razlike u socioseksualnoj orijentaciji.
3. Prema Schmitt i suradnici (2004; Schmitt, 2005) sigurna privrženost pozitivno je povezana s dugoročnom reproduktivnom strategijom, a odbijajuća i plašljiva privrženost s kratkoročnom reproduktivnom strategijom stoga se pretpostavlja da će postojati značajna razlika u socioseksualnoj orijentaciji mladih odraslih s obzirom na stilove privrženosti partneru pri čemu bi pojedinci sigurne privrženosti trebali imati restriktivnu, a pojedinci nesigurnih privrženosti nerestriktivnu socioseksualnu orijentaciju.
4. Budući da je dimenzija anksioznosti okarakterizirana strahom od napuštanja i odbijanja, a pojedinci kod kojih je ona istaknuta osjećaju potrebu za snažnom povezanosti i bliskosti koju često pokušaju zamijeniti beznačajnim ulaskom u seksualni odnos (Mikulincer i Shaver, 2003), pretpostavlja se značajna pozitivna povezanost dimenzije anksioznosti sa nerestriktivnom socioseksualnom orijentacijom. Također, s obzirom da je dimenzija izbjegavanja prepoznatljiva po intenzivnoj neugodi u odnosima koji postaju bliski, a onima koji na njoj postižu visoke rezultate, emocionalna bliskost stvara osjećaj uznemirenosti pri čemu nipošto ne žele biti ovisni o drugima (Mikulincer i Shaver, 2003), pretpostavlja se značajna pozitivna povezanost dimenzije izbjegavanja sa nerestriktivnom socioseksualnom orijentacijom.

3. Metoda

3.1. Ispitanici

U istraživanju je sudjelovalo 610 ispitanika od čega je 488 (80.26%) ispitanica, a 121 (19.57%) ispitanik te 1 (0.16%) neizjašnjeni . Uzorak se sastojao se od mladih odraslih ispitanika u dobi od 18 do 30 godina te je dobivena prosječna dob 24.19 godina. S obzirom na bračni status roditelja, sudjelovalo je 392 (64.47%) mladih odraslih čiji su roditelji u braku, 189 (31.09%) mladih odraslih čiji su roditelji rastavljeni i 15 (2.47%) mladih odraslih kojima

je jedan od roditelja preminuo. Ostatak sudionika, njih 12 (1.97%) imali su različite situacije od čega su najčešće roditelji koji žive u izvanbračnoj zajednici ili roditelji koji su rastavljeni, ali još uvijek žive zajedno.

3.2. Mjerni instrumenti

3.2.1. Upitnik demografskih podataka

U svrhu istraživanja konstruiran je upitnik kojim su prikupljeni demografski podaci sudionika kao što su spol, dob, mjesto stanovanja i sl., podatke vezane uz socioekonomski status njihove obitelji te podatke vezane uz njihov romantični, odnosno ljubavni status. Također, u ovome dijelu prikupljeni su podaci o bračnom statusu roditelja te dob sudionika čiji su roditelji rastavljeni u vrijeme roditeljske rastave. Sastojao se od dvadeset tri pitanja, a odgovori na pitanja su uglavnom bili višestrukog izbora ili kratki odgovori.

3.2.2. Upitnik socioseksualne orijentacije (Jackson i Kirkpatrick, 2007)

Upitnik socioseksualne orijentacije autora Jacksona i Kirkpatricka (2007) sastoji se od 25 čestica kojima se ispituje socioseksualnost sudionika, odnosno njihovi stavovi prema kratkoročnim reproduktivnim strategijama, dugoročnim reproduktivnim strategijama i njihovo prethodno seksualno ponašanje. Za konstrukciju upitnika dio čestica preuzet je iz Upitnika socioseksualne orijentacije autora Simpsona i Gangestada (1991), a dio iz Skale interesa za seks bez obaveza (*Interest in Uncommitted Sex*) autora Bailey, Gaulin, Agyei i Gladue (1994). Naposljetku, dodane su i čestice koje ispituju stav prema dugoročnim vezama i kratkoročnim reproduktivnim strategijama. Na taj način ostvarena je trofaktorska struktura upitnika. Prvi faktor odnosi se na stavove prema kratkoročnim reproduktivnim strategijama te se rezultat na istome računa zbrajanjem 12 čestica (1.–10., 21. i 25). Stavovi prema dugoročnim reproduktivnim strategijama naziv je za drugi faktor čiji rezultat nastaje zbrajanjem 8 čestica (11.–16., 18. i 20.). Posljednji treći faktor predstavlja prijašnje seksualno ponašanje te je sačinjen od 3 čestice (22. 23. i 24.). Na sva tri faktora, u ranijem istraživanju, utvrđena je zadovoljavajuća i visoka razina pouzdanosti na hrvatskom uzorku od 738 sudionika dobi od 18 do 38 godina (Nikolić i sur., 2016). Rezultati na skalama i subskalama u ovom istraživanju formirani su na način da je ukupni rezultat podjeljen s brojem čestica. Na prvih dvadeset pitanja koja se odnose na reproduktivne strategije, odgovori se daju na skali Likertovog tipa (1-7 stupnjeva) pri čemu vrijednosti imaju sljedeće značenje: 1 = uopće se ne slažem, 4 = niti se slažem, niti se ne slažem, 7 = potpuno se slažem. Pitanje pod rednim brojem 21 glasi: „Koliko često zamišljate seksualni odnos s nekom drugom osobom, koja nije Vaš trenutni

partner?“ Radi se o pitanju višestrukog izbora gdje sudionici daju odgovor birajući jedan od 8 ponuđenih odgovora: 1 = nikad, 2 = jednom svaka dva ili tri mjeseca, 3 = jednom mjesečno, 4 = jednom svaka dva tjedna, 5 = jednom tjedno, 6 = nekoliko puta tjedno, 7 = gotovo svaki dan i 8 = najmanje jednom dnevno. Na pitanjima 22.-25. vezanim uz vlastito seksualno ponašanje, sudionici upisuju kratki odgovor u obliku broja prethodnih seksualnih partnera ili njihovih procjena za budućnost. U istraživanju su korištene 3 varijable iz upitnika: stavovi prema kratkoročnim reproduktivnim strategijama, stavovi prema dugoročnim reproduktivnim strategijama i prijašnje seksualno ponašanje. Naposljetku, veći rezultat na varijablama stavovi prema kratkoročnim i dugoročnim reproduktivnim strategijama predstavlja izraženije pozitivne stavove prema kratkoročnim, a negativne stavove prema dugoročnim reproduktivnim strategijama, dok veći rezultat na prijašnjem seksualnom ponašanju predstavlja veću prijašnju seksualnu aktivnost.

3.2.3. Inventar iskustava u bliskim vezama (Kamenov i Jelić, 2003)

Experiences in Close Relationship Inventory konstruirali su Brennan i suradnici (1998). Riječ je o skali samoprocjene sačinjenoj od 36 čestica koje se dijele na čestice koje pripadaju *Skali anksioznosti* ili *Skali izbjegavanja*. Ove dvije skale međusobno su ortogonalne, a s obzirom na kombinaciju sudionikovih rezultata na njima, moguće je utvrditi stilove privrženosti svakog sudionika. Autorice Kamenov i Jelić (2003) na osnovu Brennanovog inventara konstruirale su skraćenu verziju Inventara koja je korištena i u ovom istraživanju. Obje, skraćena i duža verzija imaju visoku i zadovoljavajuću pouzdanost te jednaku faktorsku strukturu koju čine dva faktora: anksioznost i izbjegavanje. Inventar sadrži 18 čestica od čega 9 čestica pripada skali anksioznosti i 9 skali izbjegavanja. Čestice označene neparnim rednim brojevima pripadaju skali izbjegavanja, dok čestice označene parnim brojevima pripadaju skali anksioznosti. Sudionici su imali zadatak označiti stupanj slaganja sa svakom pojedinom česticom na skali Likerova tipa (1-7 stupnjeva) pri čemu brojevi imaju sljedeća značenja: 1 = uopće se ne slažem, 4 = niti se slažem, niti se ne slažem, 7 = potpuno se slažem. Konačan rezultat dobije se zbrajanjem rezultata svih čestica unutar svake pojedine skale uz prethodno rekodiranje triju čestica. Viši rezultati unutar svake pojedine skale izražavaju veću izraženost te dimenzije privrženosti kod pojedinca. Stilovi privrženosti sudionika određeni su na osnovu njegovih rezultata na obje dimenzije, što je prikazano u Tablici 2.

Tablica 2 Prikaz formiranja tipa privrženosti na temelju rezultata sudionika na skali izbjegavanja i anksioznosti (medijan 36)

		Izbjegavanje	
		≤36	>36
Anksioznost	≤36	Sigurna privrženost	Odbijajuća privrženost
	>36	Zaokupljena privrženost	Plašljiva privrženost

S obzirom na medijan rezultata dobivenih na dimenziji anksioznosti i izbjegavanja u istraživanju (Kamenov i Jelić, 2003), formirani su stilovi privrženosti za svakog pojedinog ispitanika. Pri tome su ispitanici koji su na dimenziji anksioznosti i izbjegavanja postigli rezultat manji ili jednak 36, označeni kao sudionici sigurne privrženosti. Odbijajućim stilom privrženosti, označeni su oni sudionici koji su postigli rezultat manji ili jednak 36 na dimenziji anksioznosti, a veći od 36 na dimenziji izbjegavanja. Pojedinci koji su na dimenziji anksioznosti postigli rezultat veći od 36, a na dimenziji izbjegavanja manji ili jednak 36 označeni su kao sudionici zaokupljene privrženosti i naposljetku plašljive privrženosti su oni sudionici sa rezultatom većim od 36 na dimenzijama anksioznosti i izbjegavanja.

3.3. Postupak

Istraživanje je provedeno *online* pri čemu je korištena aplikacija Google Docs. Poziv na sudjelovanje je podijeljen na društvenim mrežama Instagram i Facebook gdje je bio dostupan velikom broju mladih odraslih koji su svojevremeno mogli pristati i sudjelovati u istraživanju popunjavanjem upitnika. Poziv na sudjelovanje glasio je: „Poštovana/i, ispunjavanjem upitnika koji se nalazi pred Vama, pristajete sudjelovati u istraživanju u svrhu izrade diplomske radnje. Sudjelovanje je u potpunosti anonimno i dobrovoljno, a podaci će biti analizirani na razini grupe i korišteni isključivo u svrhu istraživanja. Prije popunjavanja potrebno je pažljivo pročitati kratku uputu koja se nalazi na samom početku upitnika.“ Ispunjavanje samog upitnika trajalo je 10 do 15 minuta. Na samom početku upitnika sudionici su odgovarali na pitanja vezana uz demografske podatke, nakon čega je slijedio upitnik socioseksualne orijentacije i naposljetku Inventar iskustava u bliskim vezama. Prije svakog novog upitnika nalazila se detaljna uputa za ispunjavanje, a na kraju su bile dostupne kontakt

informacije kako bi se sudionici ukoliko imaju bilo kakvih pitanja ili nedoumica mogli obratiti.

4. Rezultati

Prije same obrade rezultata, prilikom pregleda podataka, iz obrade su uklonjeni rezultati 29 sudionika koji nisu pripadali u traženu dobnu skupinu (mladi odrasli od 18 do 30 godina) i tri ispitanika koji su imali ekstremne rezultate, odnosno koji su u Upitniku socioseksualne orijentacije na pitanje: „S koliko partnera predviđate da ćete imati seksualni odnos u idućih 5 godina?“ odgovorili četveroznamenkastim brojevima.

Kako bi lakše prezentirali rezultate, u tablicama su varijable Stavovi prema kratkoročnim reproduktivnim strategijama i Stavovi prema dugoročnim reproduktivnim strategijama navedene kao Kratkoročne i Dugoročne reproduktivne strategije.

U nastavku se nalaze deskriptivni parametri Upitnika socioseksualne orijentacije, uključujući njegove subskele i Inventara iskustava u bliskim vezama te njegovih subskala.

Tablica 3 Prikaz deskriptivnih parametara za varijable ispitane u istraživanju (N=610).

Varijabla	M(SD)	Broj čestica	Dobiveni (teorijski) raspon rezultata	Asimetričnost (std. Pogreška)	Spljoštenost (std. Pogreška)	K-S d test	Cronbach α
Kratkoročne reproduktivne strategije	3.33 (1.66)	12	1 – 18.58	1.55 (.10)	10.74 (.20)	.08**	.91
Dugoročne reproduktivne strategije	1.49 (0.73)	8	1 – 6.38 (1-7)	2.31 (.10)	7.08 (.20)	.25**	.88
Prijašnje seksualno ponašanje	2.62 (2.58)	3	0 – 23.33	2.98 (.10)	14.23 (.20)	.18**	.86
Dimenzija izbjegavanja	21.40 (10.35)	9	9 – 55 (9-63)	0.90 (.10)	0.17 (.20)	.12**	.88
Dimenzija anksioznosti	28.40 (10.94)	9	9 – 61 (9-63)	0.32 (.10)	-0.41 (.20)	.07**	.83

Izračunati su osnovni deskriptivni parametri rezultata koji su postignuti na određenim skalama. Podaci su prikazani u tablici (Tablica 3), gdje su navedeni broj čestica, aritmetička sredina, standardna devijacija i raspon rezultata. Uz navedene vrijednosti, točnije raspon rezultata dobivenih u istraživanju, navedeni su i teorijski rasponi za varijable: stavovi prema dugoročnim reproduktivnim strategijama, dimenzija izbjegavanja i dimenzija anksioznosti u privrženosti. Pri tome su izostavljeni teorijski rasponi za varijable stavovi prema kratkoročnim reproduktivnim strategijama i prijašnje seksualno ponašanje iz razloga što ti podaci nisu poznati s obzirom da su neke od pripadajućih čestica imale otvorene odgovore, odnosno, sudionici su imali slobodan unos odgovora na određena pitanja (npr. broj seksualnih partnera u zadnjih godinu dana).

K-S d testom utvrđeno je značajno odstupanje dobivenih rezultata na svim korištenim varijablama od normalne distribucije rezultata. Također, prema nekim autorima (Kline, 2011) kao prigodan pokazatelj značajnog odstupanja, navodi se asimetričnost krivulje, pri čemu se sve varijable s indeksom manjim od 3 smatraju varijablama s normalnom distribucijom rezultata i spljoštenost krivulje, pri čemu se sve varijable s indeksom manjim od 10 smatraju varijablama s normalnom distribucijom rezultata. Prema rezultatima u tablici (Tablica 3) s obzirom na asimetričnost sve varijable imaju normalnu distribuciju rezultata, dok prema spljoštenosti varijabla stavovi prema dugoročnim reproduktivnim strategijama, dimenzija izbjegavanja i dimenzija anksioznosti u privrženosti imaju normalnu distribuciju rezultata. Nadalje, stavovi prema kratkoročnim reproduktivnim strategijama i prijašnje seksualno ponašanje odstupaju od normalne distribucije rezultata što je vidljivo u tablici (Tablica 3). Odstupanje tih dviju varijabli od normalne distribucije očekivano je iz više razloga. Unutar tih dviju varijabli nalaze se čestice na koje su ispitanici morali upisivati slobodne odgovore, odnosno nisu bilježili svoje procjene na zadanoj skali. Također, važno je istaknuti kako se u tim česticama radi o iskazivanju broja prijašnjih seksualnih partnera ili procjene broja seksualnih partnera u budućnosti. S obzirom da dob ispitanika varira od 18 do 30 godina razumljivo je da su procjene na tim česticama visokog varijabiliteta jer nije za očekivati da će pojedinci sa 18 godina i 30 godina imati slično prijašnje seksualno ponašanje i sličnu procjenu budućeg seksualnog ponašanja. Prema Nikolić i sur. (2016) normalna distribucija rezultata u navedenim varijablama nije bila ni očekivana. U Tablici 3. navedene su vrijednosti Cronbach alfa koeficijenta pouzdanosti koje ukazuju na zadovoljavajuću razinu pouzdanosti stavova prema dugoročnim reproduktivnim strategijama, prijašnjeg seksualnog ponašanja, dimenzije izbjegavanja i anksioznosti u privrženosti te visoku razinu pouzdanosti ukupnog rezultata na stavovima prema kratkoročnim reproduktivnim strategijama.

Istraživanjem je prikupljen nejednak broj sudionika u različitim skupinama pa je tako sudjelovalo 488 sudionica i tek 121 sudionik. Među njima je bilo 392 mladih odraslih čiji su roditelji u braku i 189 mladih odraslih čiji su roditelji rastavljeni. Od pojedinaca kojima su roditelji rastavljeni, bilo je 56 sudionica i 71 sudionik čiji su roditelji rastavljeni prije njihove desete godine i 93 sudionice i 45 sudionika čiji su se roditelji rastali nakon njihove desete godine. Nadalje, Inventarom iskustava u bliskim vezama utvrđeno je kako su u istraživanje uključena 422 sudionika sigurne, 42 sudionika odbijajuće, 125 sudionika zaokupljene i 19 sudionika plašljive privrženosti. Kako bi se utvrdilo jesu li ostvareni uvjeti za provedbu parametrijskih postupaka, homogenost varijanci ispitana je primijenjenom Levenova testa. Testom je utvrđena statistički značajna razlika u varijancama dugoročne reproduktivne strategije i prijašnjeg seksualnog ponašanja s obzirom na spol uz razinu rizika manju od 1% (Prilog 1). Također, obzirom na spol, nije utvrđena statistički značajna razlika u varijancama stavova prema kratkoročnim reproduktivnim strategijama, dimenziji izbjegavanja i dimenziji anksioznosti u privrženosti. S obzirom na bračni status roditelja utvrđena je razlika u varijancama prijašnjeg seksualnog ponašanja, dok ni za jednu drugu varijablu nije utvrđena razlika u homogenosti varijance. S obzirom na dob u vrijeme rastave roditelja kod sudionica, utvrđena je razlika u varijanci dimenzije izbjegavanja privrženosti. Naposljetku utvrđena je i razlika u varijanci stavova prema dugoročnim reproduktivnim strategijama i dimenziji anksioznosti s obzirom na stilove privrženosti ($p < 0.01$). Sa spoznajom kako rezultati vrlo često nemaju idealnu pouzdanost posebice u vidu homogenosti varijanci (Bathke, 2004), kao dodatan test provjerena je veličina razlika u varijancama. Prema Howell (2013), analizu varijance moguće je koristiti pri obradi rezultata u slučaju kada varijanca u skupini s najvećom varijancom nije 4 ili više puta veća od varijance u skupini s najmanjom varijancom. U takvim uvjetima, odstupanja u homoscedasticitetu neće značajno ugroziti rezultate niti utjecati na analizu varijance. Razlika najmanje i najveće varijance u varijabli stavova prema dugoročnim reproduktivnim strategijama s obzirom na stilove privrženosti veća je od 4 puta te će iz tog razloga za navedenu varijablu prilikom obrade biti korišteni neparametrijski postupci.

S obzirom da je razlika u varijancama unutar svih ostalih varijabli koje su Levenovim testom utvrđene kao značajne, ipak manja od 4 puta, opravdava se korištenje parametrijskih postupaka, točnije analize varijance u sljedećim obradama.

U Tablici 4 nalazi se prikaz osnovnih deskriptivnih pokazatelja, aritmetičke sredine i standardne devijacije prosječnih rezultata na svim skalama s obzirom na spol i bračni status roditelja sudionika.

Tablica 4 Prikaz osnovnih deskriptivnih pokazatelja s obzirom na spol i bračni status roditelja sudionika

Grupa ispitanika	N	Kratkoročne strategije M(SD)	Dugoročne strategije M(SD)	Seksualno ponašanje M(SD)	Anksioznost M(SD)	Izbjegavanje M(SD)
Muškarci	119	4.31 (2.00)	1.63 (0.85)	3.64 (3.47)	27.39 (11.94)	22.34 (10.05)
Žene	488	3.09 (1.47)	1.46 (0.69)	2.37 (2.25)	28.68 (10.67)	21.19 (10.42)
Sudionici čiji su roditelji rastavljeni	189	3.50 (1.93)	1.56 (0.76)	2.92 (2.88)	29.79 (11.31)	21.53 (10.73)
Muškarci čiji su roditelji rastavljeni	45	4.44 (2.53)	1.74 (0.97)	3.28 (2.42)	28.93 (11.95)	22.07 (9.56)
Žene čiji su roditelji rastavljeni	144	3.20 (1.61)	1.51 (0.67)	2.81 (3.01)	30.06 (11.13)	21.36 (11.09)
Sudionici čiji su roditelji u braku	392	3.26 (1.53)	1.44 (0.65)	2.47 (2.46)	27.77 (10.75)	21.31 (10.13)
Muškarci čiji su roditelji u braku	71	4.22 (1.63)	1.54 (0.71)	3.84 (4.04)	26.55 (12.01)	22.34 (10.55)
Žene čiji su roditelji u braku	320	3.04 (1.42)	1.41 (0.62)	2.16 (1.83)	28.08 (10.43)	21.12 (10.03)
Žene čiji su roditelji rastavljeni prije njihove 10 godine	56	3.20 (1.57)	1.54 (0.53)	2.85 (3.13)	32.86 (11.80)	23.82 (12.43)
Žene čiji su roditelji rastavljeni kad su imale 10 ili više godina	93	3.21 (1.60)	1.53 (0.89)	2.73 (2.87)	28.25 (10.51)	20.34 (10.49)
Muškarci čiji su roditelji rastavljeni prije njihove 10 godine	19	4.14 (1.54)	1.70 (1.09)	3.02 (2.17)	31.52 (12.48)	20.79 (9.04)
Muškarci čiji su roditelji rastavljeni kad su imali 10 ili više godina	26	4.65 (3.07)	1.74 (0.90)	3.47 (2.62)	27.04 (11.42)	23 (9.99)

S ciljem ispitivanja prvog istraživačkog problema koji se odnosi na razlike mladih odraslih u stavovima prema kratkoročnim i dugoročnim reproduktivnim strategijama te prijašnjem

seksualnom ponašanju s obzirom na spol i bračni status roditelja primijenjena je dvosmjerna faktorska analiza varijance

Tablica 5 Prikaz rezultata analize varijance, razlika u stavovima prema kratkoročnim reproduktivnim strategijama mladih odraslih s obzirom na spol i bračni status njihovih roditelja (N=581)

Varijable	df	F	p
Spol	1/577	48.59	.000
Bračni status	1/577	1.21	.271
Interakcija	1/577	0.03	.863

U stavovima prema kratkoročnim reproduktivnim strategijama, utvrđen je statistički značajan glavni efekt spola ($p < .01$). Muškarci imaju pozitivnije stavove prema kratkoročnim reproduktivnim strategijama u odnosu na žene (Tablica 4). Nije utvrđen glavni efekt bračnog statusa roditelja, ni interakcija spola i bračnog statusa roditelja u stavovima prema kratkoročnim reproduktivnim strategijama.

Slijedi prikaz razlike u stavovima prema dugoročnim reproduktivnim strategijama između muškaraca i žena te između pojedinaca čiji su roditelji u braku i rastavljeni.

Tablica 6 Prikaz rezultata analize varijance, razlika u stavovima prema dugoročnim reproduktivnim strategijama mladih odraslih s obzirom na spol i bračni status njihovih roditelja (N=581)

Varijable	df	F	p
Spol	1/577	6.02	.014
Bračni status	1/577	3.98	.047
Interakcija	1/577	0.53	.466

Statistički značajan glavni efekt spola i bračnog statusa utvrđen je u stavovima prema dugoročnim reproduktivnim strategijama ($p < .05$). Mlade odrasle žene, u odnosu na mlade

odrasle muškarce i mladi odrasli čiji su roditelji u braku, u odnosu na mlade odrasle čiji su roditelji rastavljeni, imaju pozitivnije stavove prema dugoročnim reproduktivnim strategijama. Nije utvrđena statistički značajna interakcija spola i bračnog statusa roditelja u stavovima prema dugoročnim reproduktivnim strategijama.

U nastavku, u Tablici 7 zabilježeni su rezultati analize razlika u prijašnjem seksualnom ponašanju mladih odraslih s obzirom na spol i bračni status roditelja.

Tablica 7 Prikaz rezultata analize varijance, razlika u prijašnjem seksualnom ponašanju mladih odraslih s obzirom na spol i bračni status njihovih roditelja (N=581)

Varijable	df	F	p
Spol	1/577	15.29	.000
Bračni status	1/577	0.28	.868
Interakcija	1/577	4.76	.030

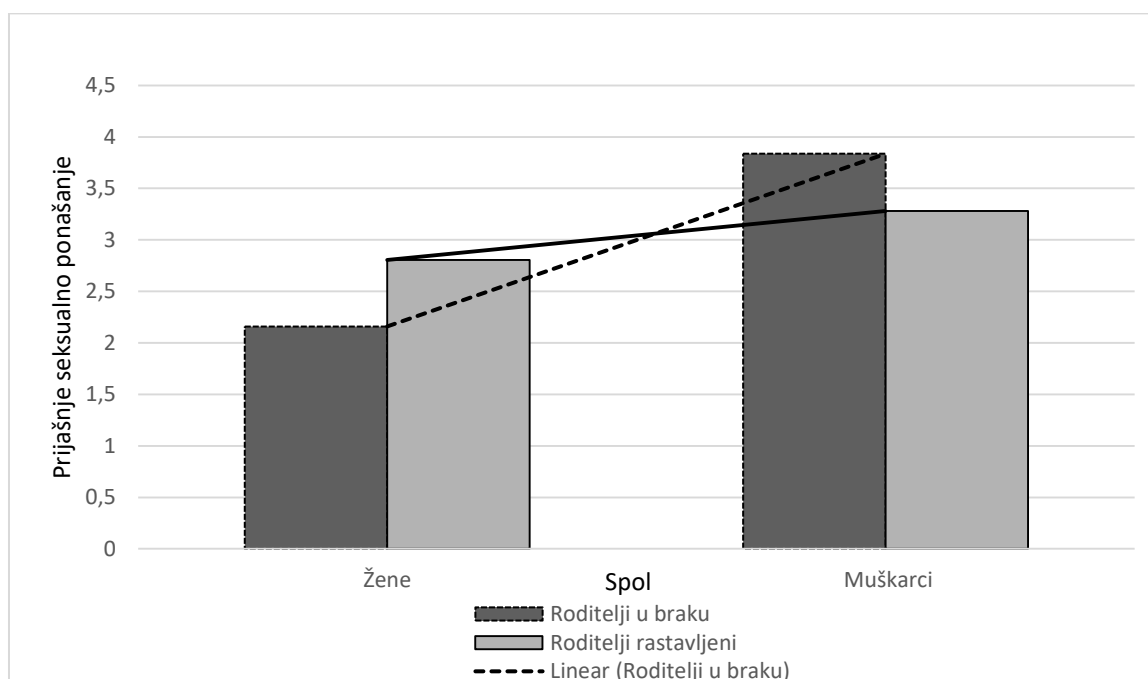
Dobiven je statistički značajan glavni efekt spola ($p < .01$) i interakcija spola i bračnog statusa ($p < .05$) u prijašnjem seksualnom ponašanju mladih odraslih. Nije dobiven značajan glavni efekt bračnog statusa roditelja.

U svrhu detaljnijeg uvida nakon analize varijance primijenjen je post hoc Bonferroni test.

Tablica 8 Prikaz rezultata Bonferroni testa, razlika u prijašnjem seksualnom ponašanju mladih odraslih s obzirom na spol i bračni status njihovih roditelja (N=581)

Varijabla	Spol	Bračni status roditelja	1	2	3	4
(M)			(2.16)	(2.81)	(3.84)	(3.28)
1	Žene	U braku		0.072	0.000	0.036
2	Žene	Rastavljeni			0.034	1.000
3	Muškarci	U braku				1.000
4	Muškarci	Rastavljeni				

Mladi odrasli muškarci i žene čiji su roditelji u braku statistički se značajno razlikuju u prijašnjem seksualnom ponašanju ($p < .01$), pri čemu muškarci imaju aktivnije prijašnje seksualno ponašanje u odnosu na žene. Također je utvrđena statistički značajna razlika u prijašnjem seksualnom ponašanju mladih odraslih žena čiji su roditelji u braku i mladih odraslih muškaraca čiji su roditelji rastavljeni ($p < .05$) i to na način da muškarci čiji su roditelji rastavljeni imaju aktivnije prijašnje seksualno ponašanje u odnosu na mlade odrasle žene čiji su roditelji u braku. Naposljetku, žene čiji su roditelji rastavljeni i muškarci čiji su roditelji u braku, statistički se značajno razlikuju u prijašnjem seksualnom ponašanju ($p < .05$). Muškarci čiji su roditelji u braku imaju aktivnije prijašnje seksualno iskustvo u odnosu na žene čiji su roditelji rastavljeni.

Slika 1 Prikaz razlike u prijašnjem seksualnom ponašanju mladih odraslih s obzirom na spol i bračni status njihovih roditelja

Drugi istraživački problem odnosio se na ispitivanje postoje li značajne razlike u socioseksualnoj orijentaciji između mladih odraslih žena i muškaraca čiji su roditelji rastavljeni kada su imali 10 ili manje godina te žena i muškaraca čiji su roditelji rastavljeni poslije njihove 10. godine. U tu svrhu korišten je t test za nezavisne uzorke.

Tablica 9 Prikaz rezultata t-testa za nezavisne uzorke, razlike u socioseksualnosti mladih odraslih žena s obzirom na njihovu dob u vrijeme rastave roditelja (N=149).

Varijable	Mlađe od 10 godina M (SD)	Starije od 10 godina M (SD)	t	df	P
Kratkoročne reproduktivne strategije	3.20 (1.57)	3.21 (1.60)	-0.06	148	.950
Dugoročne reproduktivne strategije	1.54 (0.53)	1.53 (0.89)	0.02	148	.983
Prijašnje seksualno ponašanje	2.85 (3.13)	2.73 (2.87)	0.25	148	.805

S obzirom na dob u vrijeme rastave roditelja, ne postoji značajna razlika u stavovima prema kratkoročnim i dugoročnim reproduktivnim strategijama te prijašnjem seksualnom ponašanju kod mladih odraslih žena.

Nakon prikaza rezultata mladih odraslih žena, slijedi prikaz rezultata razlike u socioseksualnoj orijentaciji mladih odraslih muškaraca s obzirom na njihovu dob u vrijeme rastave roditelja.

Tablica 10 Prikaz rezultata t-testa za nezavisne uzorke, razlike u socioseksualnosti mladih odraslih muškaraca s obzirom na njihovu dob u vrijeme rastave roditelja (N=116).

Varijable	Mlađi od 10 godina M (SD)	Stariji od 10 godina M (SD)	t	df	P
Kratkoročne reproduktivne strategije	4.07(1.47)	4.65 (3.07)	-0.79	44	.435
Dugoročne reproduktivne strategije	1.64 (1.04)	1.76 (0.90)	-0.42	44	.676
Prijašnje seksualno ponašanje	3.53 (2.73)	3.47 (2.62)	0.07	44	.941

Nije utvrđena statistički značajna razlika u stavovima prema kratkoročnim i dugoročnim reproduktivnim strategijama i prijašnjem seksualnom ponašanju mladih odraslih muškaraca s obzirom na dob u vrijeme rastave roditelja.

U sklopu trećeg istraživačkog problema jednosmjernom analizom varijance ispitano je postoji li razlika u socioseksualnoj orijentaciji mladih odraslih s obzirom na stilove privrženosti partneru. Uz prikaz rezultata analize varijance (Tablica 12), nalazi se i prikaz deskriptivnih parametara (Tablica 11).

Tablica 11 Prikaz osnovnih deskriptivnih pokazatelja s obzirom na stilove privrženosti partneru

Varijable	N	Kratkoročne reproduktivne strategije M(SD)	Dugoročne reproduktivne strategije M(SD)	Prijašnje seksualno Ponašanje M(SD)
Sigurna privrženost	422	3.19 (1.66)	1.45(0.68)	2.41 (2.28)
Odbijajuća privrženost	42	4.42 (1.47)	2.30 (1.22)	2.76 (2.35)
Zaokupljena privrženost	125	3.24 (1.43)	1.34 (0.48)	2.95 (2.82)
Plašljiva privrženost	19	4.61 (2.16)	1.65 (0.78)	4.75 (5.43)

U tablici (Tablica 11) prikazan je broj sudionika s obzirom na stil privrženosti te prosjeci i standardna devijacija rezultata na odgovarajućim skalama za svaku pojedinu skupinu sudionika s obzirom na stil privrženosti.

U svrhu testiranja značajnosti razlika u stavovima prema kratkoročnim reproduktivnim strategijama i prijašnjem seksualnom ponašanju s obzirom na stilove privrženosti, provedena je jednosmjerna analiza varijance, a dobiveni rezultati prikazani su u Tablici 12. S obzirom da je razlika najmanje i najveće varijance u varijabli stavova prema dugoročnim reproduktivnim strategijama s obzirom na stilove privrženosti veća od 4 puta, za navedenu varijablu prilikom obrade su korišteni neparametrijski postupci te će rezultati navedene analize biti prikazani naknadno u Tablici 15 i Tablici 16.

Tablica 12 Prikaz rezultata analize varijance, razlika u socioseksualnosti s obzirom na stilove privrženosti partneru (N=608).

Varijabla	df	F	p
Kratkoročne reproduktivne strategije	3/604	11.47	.000
Prijašnje seksualno ponašanje	3/604	6.15	.000

Dobivene su statistički značajne razlike ($p < .01$) u stavovima prema kratkoročnim reproduktivnim strategijama i prijašnjem seksualnom ponašanju s obzirom na stilove privrženosti partneru.

Tablica 13 Prikaz rezultata Bonferroni testa, razlika stavova prema kratkoročnim reproduktivnim strategijama s obzirom na stilove privrženosti partneru (N=608)

Varijable (M)	Sigurna privrženost (3.19)	Odbijajuća privrženost (4.42)	Zaokupljena Privrženost (3.24)	Plašljiva privrženost (4.61)
Sigurna privrženost	-	.000	1.000	.001
Odbijajuća privrženost		-	.000	1.000
Zaokupljena Privrženost			-	.000
Plašljiva privrženost				-

Utvrđena je statistički značajna razlika u stavovima prema kratkoročnim reproduktivnim strategijama između mladih odraslih sigurne privrženosti mladih odraslih odbijajuće i plašljive privrženosti, pri čemu su sigurno privrženi mladi odrasli imali negativnije stavove prema kratkoročnim reproduktivnim strategijama u odnosu na one odbijajuće i plašljive privrženosti (Tablica 11).

Također, postoji i značajna razlika u stavovima prema kratkoročnim reproduktivnim strategijama mladih odraslih zaokupljene privrženosti u odnosu na mlade odrasle odbijajuće i plašljive privrženosti. Mladi zaokupljene privrženosti imaju negativnije stavove prema kratkoročnim reproduktivnim strategijama u odnosu na mlade odbijajuće i plašljive privrženosti.

Nije utvrđena statistički značajna razlika između mladih odraslih sigurne i zaokupljene privrženosti te između mladih odraslih odbijajuće i plašljive privrženosti.

Post hoc testiranjem provjerene su razlike u prijašnjem seksualnom ponašanju mladih odraslih s obzirom na stilove privrženosti partneru.

Tablica 14 Prikaz rezultata Bonferroni testa, razlika u prijašnjem seksualnom ponašanju s obzirom na stilove privrženosti partneru (N=608)

Varijable	Sigurna privrženost	Odbijajuća privrženost	Zaokupljena Privrženost	Plašljiva privrženost
(M)	(2.41)	(2.76)	(2.95)	(4.75)
Sigurna privrženost	-	1.000	.227	.001
Odbijajuća privrženost		-	1.000	.028
Zaokupljena Privrženost			-	.025
Plašljiva privrženost				-

Statistički značajna razlika u prijašnjem seksualnom ponašanju utvrđena je samo u slučaju mladih odraslih plašljive privrženosti u odnosu na mlade odrasle sigurne, odbijajuće i zaokupljene privrženosti, pri čemu pojedinci plašljive privrženosti imaju aktivnije prijašnje seksualno iskustvo u odnosu na pojedince ostalih stilova privrženosti. Nema značajne razlike između pojedinaca odbijajuće i zaokupljene privrženosti, sigurne i zaokupljene te sigurne i odbijajuće privrženosti.

Kako bi se utvrdila razlika u stavovima prema dugoročnim reproduktivnim strategijama s obzirom na stilove privrženosti partneru primijenjen je Kruskal–Wallis test, čiji su rezultati prikazani u Tablici 15.

Tablica 15 Prikaz rezultata Kruskal–Wallis testa, razlika u stavovima prema dugoročnim reproduktivnim strategijama s obzirom na stilove privrženosti partneru (N=608).

Varijable	H	p
Dugoročne reproduktivne strategije	29.58	.000

Stavovi prema dugoročnim reproduktivnim strategijama pokazali su se statistički značajno različiti s obzirom na stilove privrženosti partneru ($p < .01$).

Kako bi istražili između koji se stilova privrženosti javljaju razlike u stavovima prema dugoročnim reproduktivnim strategijama, korištena je multipla usporedba p vrijednosti.

Tablica 16 Prikaz rezultata razlike stavova prema dugoročnim reproduktivnim strategijama s obzirom na stilove privrženosti partneru (N=608)

Varijable	Sigurna privrženost	Odbijajuća privrženost	Zaokupljena Privrženost	Plašljiva privrženost
Sigurna privrženost	-	.000	1.000	1.000
Odbijajuća privrženost		-	.000	.153
Zaokupljena Privrženost			-	.868
Plašljiva privrženost				-

Statistički se značajno razlikuju pojedinci odbijajuće privrženosti od pojedinaca sigurne i zaokupljene privrženosti u stavovima prema dugoročnim reproduktivnim strategijama. Tako su pojedinci odbijajuće privrženosti skloniji negativnim stavovima prema dugoročnim reproduktivnim strategijama u odnosu na pojedince sigurne i zaokupljene privrženosti.

Kako bi se ispitao četvrti istraživački problem i utvrdilo postoji li značajna povezanost dimenzija anksioznosti i izbjegavanja sa socioseksualnom orijentacijom, korišten je Pearsonov koeficijent korelacije.

Tablica 17 Prikaz rezultata Pearsonovih koeficijenta korelacije socioseksualne orijentacije s dimenzijama anksioznosti i izbjegavanja (N=608)

Varijable	Dimenzija anksioznosti	Dimenzija izbjegavanja
Kratkoročne reproduktivne strategije	.077	0.273*
Dugoročne reproduktivne strategije	-.085*	0.402*
Prijašnje seksualno ponašanje	.114*	0.085*

* $p < .05$

Dimenzija anksioznosti statistički je značajno negativno povezana sa stavovima o dugoročnim reproduktivnim strategijama i pozitivno s prijašnjim seksualnim ponašanjem ($p < .05$). S obzirom na to da viši rezultat na varijabli stavovi prema dugoročnim reproduktivnim strategijama predstavlja negativnije stavove, iz rezultata prikazanih u Tablici 18 vidljivo je da pojedinci sa izraženijom dimenzijom anksioznosti u privrženosti partneru, imaju pozitivnije stavove prema dugoročnim reproduktivnim strategijama i aktivnije prijašnje seksualno ponašanje.

Također, utvrđena je statistički značajna povezanost dimenzije izbjegavanja sa stavovima prema kratkoročnim i dugoročnim reproduktivnim strategijama i prijašnjim seksualnim ponašanjem. Pojedinci s većim rezultatima na dimenziji izbjegavanja privrženosti skloniji su pozitivnijim stavovima prema kratkoročnim i negativnijim stavovima prema dugoročnim reproduktivnim strategijama te aktivnijem prijašnjem seksualnom ponašanju.

Dimenzija anksioznosti nije statistički značajno povezana sa stavovima prema kratkoročnim reproduktivnim strategijama.

5. Rasprava

Koncept socioseksualnosti spominje se u znanstvenoj zajednici još 1950-ih (Kinsey, Pomeroy, Martin i Gebhard, 1953, prema Penke, 2007), a u današnje vrijeme sve češće postaje tema znanstvenih istraživanja, radova i rasprava. Radi se o složenom konceptu koji je povrh svega povezan s velikim brojem faktora, o kojima se vrlo malo zna i koji su još uvijek nedovoljno istraženi, posebice u tradicionalnijim društvima i kulturama gdje je seksualnost sama po sebi još uvijek tabuu tema. Kako evolucijska teorija objašnjava socioseksualnu orijentaciju, razlikuju li se muškarci i žene u restriktivnosti po pitanju socioseksualnosti, kako na to sve utječu raniji modeli, poglavito učenje po modelu, gdje je posebice istaknuta roditeljska uloga, samo su neka od pitanja koja su bila poticaj za provedbu ovog znanstvenog istraživanja. Iz toga proizlazi cilj istraživanja koji se odnosi na ispitivanje socioseksualne orijentacije s obzirom na spol, stilove privrženosti partneru i bračni status roditelja. U svrhu ovog istraživanja, sudionici su popunili Upitnik socioseksualne orijentacije, Inventar iskustava u bliskim vezama te Upitnik deskriptivnih podataka uz pomoć kojih je napravljena obrada.

Prvi problem istraživanja odnosio se na ispitivanje razlike u socioseksualnosti mladih odraslih s obzirom na spol i bračni status roditelja. Kao i brojne druge različitosti muškaraca i žena, mnogi istraživači razliku u socioseksualnoj orijentaciji pokušali su objasniti evolucijskim teorijama. Tako su Eagly i Wood (1999; Wood i Eagly 2002) objašnjenje pronašli u Teoriji socijalne strukture, a Trivers (1972, prema Buss, 2006) u sklopu Teorije roditeljskog ulaganja. Obje teorije naglašavaju evolucijsku osnovu u stvaranju ovakvih obrazaca, prema kojima muškarci uživaju nerestriktivnu, a žene restriktivnu socioseksualnu orijentaciju. Također, kao jedan od najznačajnijih dugotrajnih efekata rastave pokazala se upravo promjena stava o spolnim i romantičnim odnosima kod djece rastavljenih roditelja i to na način da imaju veću sklonost upuštanja u seksualne odnose ranije u životu i to sa većim brojem partnera, bez emocionalne povezanosti (Ellis i sur, 2003). S obzirom na ove podatke prva hipoteza istraživanja odnosila se na postojanje razlike u socioseksualnosti mladih odraslih s obzirom na spol i bračni status roditelja, pri čemu bi žene i djeca roditelja koji su u braku trebali biti značajno restriktivniji u odnosu na muškarce i djecu rastavljenih roditelja. Obradom podataka dobivena je značajna razlika u stavovima prema dugoročnim i kratkoročnim reproduktivnim strategijama te prijašnjem seksualnom ponašanju s obzirom na spol. Muškarci su ostvarili značajno veće rezultate na upitniku socioseksualne orijentacije što

znači da imaju pozitivnije stavove prema kratkoročnim, a negativnije prema dugoročnim reproduktivnim strategijama i aktivnije prijašnje seksualno ponašanje u odnosu na žene. Međutim, s obzirom na bračni status roditelja značajna razlika u socioseksualnoj orijentaciji, utvrđena je samo u slučaju stavova prema dugoročnim reproduktivnim strategijama. Pri tome muškarci čiji su roditelji rastavljeni imaju negativnije stavove prema dugoročnim reproduktivnim strategijama u odnosu na žene čiji su roditelji u braku. Ovakvim rezultatima prva hipoteza djelomično je potvrđena. Razlike s obzirom na spol, pokazale su se značajne, no s obzirom na bračni status roditelja, značajne razlike, u ovom istraživanju, nisu utvrđene. Iako je analizom varijance (Tablica 6) utvrđeno da postoji razlika u stavovima prema dugoročnim reproduktivnim strategijama s obzirom na bračni status roditelja, ukoliko pogledamo rezultate post hoc analize (Prilog 2, Tablica 19) vidljivo je da su te razlike posljedica razlika s obzirom na spol. Vrlo često se dogodi da brojne teorije imaju različite pretpostavke i očekivanja za iste konstrukte, no kada se istražuje smjer socioseksualne orijentacije s obzirom na spol, gotovo sve teorije pretpostavljaju isti smjer: „Muškarci su skloniji nerestriktivnoj, a žene restriktivnoj socioseksualnoj orijentaciji.“, pa su tako i rezultati ovog istraživanja u skladu s prethodnim istraživanjima (Schmitt, 2005). Sudski postupak rastave braka, kao i zakonska regulativa vezana uz njega uvelike se razlikuje u različitim državama i kulturama (Britannica, 1957). S obzirom da je većina ranijih istraživanja provedena na američkom uzorku, postoji mogućnost da su upravo te kulturološke razlike razlog zašto ovo istraživanje, na hrvatskom uzorku, nije u skladu s ranijim istraživanjima. Kao što je ranije navedeno, najveća razina seksualno rizičnog ponašanja utvrđena je kod djece koja su nakon rastave ostala živjeti s majkama koje su u radnom odnosu puno radno vrijeme (Billy, 1994, prema Fagan i Churchill, 2012) i koje s obzirom na tu činjenicu nemaju mogućnost paziti na djecu onoliko koliko bi inače pazile. Time je djeci pružena veća sloboda i samostalnost što naposljetku mogu iskoristiti na način da se ranije i češće upuštaju u seksualne odnose. Društveni kontekst u Hrvatskoj, po tom je pitanju nešto drugačiji. Bez obzira rade li samohrane majke puno radno vrijeme ili ne, djeca rijetko imaju priliku biti sama (Raboteg-Šarić, 2015). Bilo bi za očekivati da u državama s većim postotkom rastave braka postoje bolje institucije i organizacije koje mogu pružati informacije i pomoći obiteljima koje proživljavaju rastavu braka. S ciljem ostvarenja što bezbolnije rastave i jednostavnije prilagodbe na novu obiteljsku strukturu, rad takvih institucija značajno bi mogao smanjiti negativne efekte rastave kako za roditelje, tako i za djecu. Međutim, prema istraživanju Žilinčiková i Kreidl (2018), koje je prvenstveno bilo namijenjeno ispitivanju involviranosti baka i djedova u odgoju djece nakon rastave roditelja, dolazi upravo do obrnutog efekta. Točnije, u državama s većim postotkom rastave braka,

dolazi i do većih negativnih efekata rastave na djecu. Uzimajući u obzir da SAD ima najveću stopu rastave braka u zapadnim kulturama (Amato i James, 2010) ovaj efekt potencijalno se nalazi u objašnjenju neznčajne razlike u socioseksualnosti s obzirom na bračni status roditelja u ovom istraživanju. Također, u nekim istraživanjima (Lansford, 2009; Hetherington i Kelly, 2002), autori dolaze do zaključka kako dugotrajni efekti kod djece rastavljenih roditelja uglavnom nisu značajni, odnosno ovi autori osporavaju činjenicu da djeca rastavljenih roditelja imaju bilo kakve značajne emocionalne, psihološke ili ponašajne probleme u odrasloj dobi koje mogu biti posljedica rastave roditelja, što je naposljetku u skladu s rezultatima dobivenim i u ovom istraživanju s obzirom da nije utvrđena razlika u socioseksualnosti djece rastavljenih i djece roditelja u braku. Drugi istraživački problem bio je ispitati postoji li razlika u socioseksualnosti mladih odraslih žena i muškaraca čiji su roditelji rastavljeni s obzirom na dob djeteta u vrijeme rastave braka. Prema ranijim istraživanjima (Newcomer i Udry, 1987), bilo je za očekivati da će ženska djeca koja su u vrijeme rastave imala 10 ili više godina biti sklonija nerestriktivnoj socioseksualnoj orijentaciji za razliku od ženske djece koja su u vrijeme rastave imala manje od 10 godina. Ovakav trend nije se očekivao kod muškaraca čiji su roditelji rastavljeni. Međutim, rezultatima dobivenim u ovom istraživanju, nije utvrđena značajna razlika u oba slučaja, kod ženskih i muških ispitanika. Takvim rezultatima, djelomično je potvrđena druga hipoteza. S obzirom da je ranije navedeno kako prema nekim autorima zapravo uopće ne dolazi do nekih značajnih dugotrajnih negativnih efekata kod djece rastavljenih roditelja (Lansford, 2009; Hetherington i Kelly, 2002), rezultati dobiveni ovim istraživanjem, mogli bi se jednostavno pripisati tom objašnjenju. Ukoliko ne postoji značajna razlika mladih kojima su roditelji rastavljeni i onih kojima su roditelji u braku, teško će postojati i razlika unutar skupine onih kojima su roditelji rastavljeni. Osim toga, dobiveni rezultati u skladu su s rezultatima istraživanja Barbera (1998) gdje u istraživanju također nije utvrđen značajan efekt dobi u vrijeme roditeljske rastave. Ispitati postoji li razlika u socioseksualnosti mladih odraslih s obzirom na stilove privrženosti partneru odnosi se na treći istraživački problem. Nesigurno privrženi imaju veću vjerojatnost razvijanja kratkotrajnih reproduktivnih strategija popraćenu ranijim ulaskom u seksualne odnose s većim brojem partnera. Uz to, romantični odnosi nesigurno privrženih su vrlo često kratkotrajni i nestabilni (Kardum, Gračanin i Hudek-Knežević, 2006). S druge strane pojedinci sigurne privrženosti skloniji su dugoročnim reproduktivnim strategijama (Schmitt, 2005). Prema rezultatima dobivenim u ovom istraživanju, utvrđeno je da se mladi odrasli značajno razlikuju u stavovima prema kratkoročnim i dugoročnim reproduktivnim strategijama i prijašnjem seksualnom ponašanju s obzirom na stilove privrženosti. Sigurno i

zaokupljeno privrženi mladi odrasli imaju negativnije stavove prema kratkoročnim reproduktivnim strategijama u odnosu na one odbijajuće i plašljive privrženosti, a između sigurne i zaokupljene privrženosti te između odbijajuće i plašljive privrženosti nije utvrđena značajna razlika. Razlika u prijašnjem seksualnom ponašanju dobivena je samo u slučaju plašljive privrženosti u odnosu na ostale stilove privrženosti i to na način da plašljivo privrženi pojedinci imaju aktivnije prijašnje seksualno iskustvo u odnosu na pojedince ostalih stilova privrženosti. Naposljetku, pojedinci odbijajuće privrženosti skloniji su negativnim stavovima prema dugoročnim reproduktivnim strategijama u odnosu na pojedince sigurne i zaokupljene privrženosti, dok između ostalih stilova privrženosti nema utvrđenih razlika u stavovima prema dugoročnim reproduktivnim strategijama. Iz svih dobivenih rezultata na kraju se da zaključiti da su mladi odrasli sigurne privrženosti uistinu imaju negativnije stavove prema kratkoročnim reproduktivnim strategijama u odnosu na one odbijajuće i plašljive privrženosti. Uz to su u odnosu na pojedince odbijajuće privrženosti skloniji pozitivnijim stavovima prema dugoročnim reproduktivnim strategijama te imaju manje aktivno prijašnje seksualno ponašanje u odnosu na plašljivo privržene. Ovakvi rezultati uglavnom potvrđuju hipotezu trećeg istraživačkog problema te su u skladu s prijašnjim istraživanjima.

Ispitivanje povezanosti socioseksualne orijentacije mladih odraslih s dimenzijama anksioznosti i izbjegavanja bio je predmet četvrtog istraživačkog problema. Dimenzija izbjegavanja je značajno, pozitivno povezana sa stavovima prema kratkoročnim i dugoročnim reproduktivnim strategijama i prijašnjem seksualnom ponašanju. Mladi sa izraženom dimenzijom izbjegavanja skloniji su pozitivnijim stavovima prema kratkoročnim i negativnijim stavovima prema dugoročnim reproduktivnim strategijama te aktivnijem prijašnjem seksualnom ponašanju. Dimenzija anksioznosti značajno je negativno povezana sa stavovima o dugoročnim reproduktivnim strategijama i pozitivno s prijašnjim seksualnim ponašanjem, pri čemu mladi sa izraženijom dimenzijom anksioznosti imaju pozitivnije stavove prema dugoročnim reproduktivnim strategijama i aktivnije prijašnje seksualno ponašanje. No, nije utvrđena značajna povezanost dimenzije anksioznosti sa stavovima prema kratkoročnim reproduktivnim strategijama. Rezultati su djelomično u skladu s četvrtom hipotezom. Budući je u prethodnim istraživanjima utvrđeno da se kod pojedinaca sa izraženom dimenzijom izbjegavanja vrlo često javlja uznemirenost i neugoda u bliskim odnosima (Mikulincer i Shaver, 2003) pretpostavljeno je da će postojati značajna pozitivna povezanost sa nerestriktivnom socioseksualnom orijentacijom. Dobiveni rezultati su tako u skladu s pretpostavkom i prethodnim istraživanjima vezanim uz dimenziju izbjegavanja.

Međutim, kad se radi o dimenziji anksioznosti, nije utvrđena povezanost sa stavovima prema kratkoročnim reproduktivnim strategijama te je utvrđena negativna povezanost sa stavovima prema dugoročnim reproduktivnim strategijama. Iako ovakvi rezultati nisu u skladu s prethodnim istraživanjima i hipotezom u ovom istraživanju, može se razumjeti zašto je tomu tako. Dimenzija anksioznosti okarakterizirana je strahom od napuštanja i odbijanja, a pojedinci kod kojih je ona istaknuta osjećaju potrebu za snažnom povezanosti i bliskosti koju često pokušaju zamijeniti beznačajnim ulaskom u seksualni odnos (Mikulincer i Shaver, 2003). Upravo iz tog razloga, postoji značajna pozitivna povezanost dimenzije anksioznosti i prijašnjeg seksualnog ponašanja, jer se pojedinci s izraženijom anksioznošću vrlo često upuštaju u beznačajne seksualne odnose, no, bez obzira na tu činjenicu, kod njih je jednako tako izražena želja za bliskošću i povezanošću što je potencijalno objašnjenje za dobivene rezultate koji ukazuju na pozitivne stavove prema dugoročnim reproduktivnim strategijama.

Rastava braka, stilovi privrženosti partneru i spol, samo su neki od čimbenika koji su vezani uz socioseksualnu orijentaciju. Pored njih, bitno je naglasiti, postoje još brojni čimbenici koji imaju važan doprinos. Szepeswol i sur. (2017), longitudinalnim istraživanjem dolaze do zaključka kako je jedan od značajnijih prediktora socioseksualne orijentacije mladih upravo njihova okolina u djetinjstvu. Točnije, utvrdili su da je stabilna, odnosno visoko prediktivna, okolina u djetinjstvu pozitivno povezana sa sklonošću dugotrajnim reproduktivnim strategijama, dok se nestabilna, odnosno nepredvidiva okolina povezuje sa većom preferencijom kratkotrajnih reproduktivnih strategija. U ovom istraživanju stabilna okolina definirana je kao cjelovite obitelji unutar kojih su roditelji u braku, a nestabilnu okolinu predstavljale su obitelji unutar kojih su se roditelji rastali. Važno je naglasiti da rastava roditelja nije jedini pokazatelj stabilnosti, već se ona odnosi i na socioekonomski status, promjenu radnog mjesta roditelja, gubitak članova obitelji, promjenu mjesta stanovanja, i sl. Osim toga, crte ličnosti su se u brojnim istraživanjima utvrdile kao jedan od značajnih prediktora socioseksualne orijentacije (Eysenck i Wilson, 1979; Schmitt i Shackelford, 2008; Jonason, 2011), no one također nisu uključene u ovo istraživanje.

Na samom kraju, potrebno je osvrnuti se na neke metodološke nedostatke ovog istraživanja. Najizraženije ograničenje istraživanja, predstavljao je sami uzorak. Budući da su se u istraživanju uspoređivale poprilično specifične skupine ljudi kao što su primjerice mladi odrasli čiji su roditelji rastavljeni i mladi odrasli čiji su roditelji u braku, pojedinci različitih stilova privrženosti i slično, postojala je razlika u broju sudionika koji pripadaju različitim skupinama. Samim time otežana je statistička analiza i donošenje zaključaka na osnovu dobivenih rezultata. Osim toga, potrebno je uzeti u obzir činjenicu kako je sudjelovanje u

istraživanju bilo dobrovoljno te da s obzirom na osjetljivost teme o kojoj se radi, postoji mogućnost da su se oni pojedinci koji su po pitanju seksualnosti restriktivniji, zatvoreniji ili tradicionalniji rjeđe upuštali u ispunjavanje upitnika. Na taj način postoji mogućnost da je istraživanjem obuhvaćena više otvorenija i nerestriktivnija skupina pojedinaca. Također, u istraživanju su sudjelovali mladi odrasli od 18 do 30 godina. Na taj način obuhvaćene su dvije različite skupine ljudi: 1) slobodni mladi odrasli koji još uvijek istražuju svoju seksualnost i u potrazi su za potencijalnim partnerima te 2) mladi odrasli koji su već u braku, zbog čega im je buduće seksualno ponašanje „ograničeno“. Ta razlika može imati potencijalni utjecaj na rezultate na Skali socioseksualne orijentacije te bi bilo poželjno u budućim istraživanjima uvesti čestice kojima će se ispitati radi li se o mladim odraslim koji su u braku ili slobodni u vrijeme ispunjavanja upitnika. Osim toga, kako bi se kontrolirala varijabla dobi, odnosno efekt dobi na rezultate u upitniku socioseksualne orijentacije, bilo bi poželjno u budućim istraživanjima koristiti analizu kovarijance. Svi navedeni nedostaci, trebali bi biti prijedlozi i savjeti za buduća istraživanja koja se tiču socioseksualne orijentacije, ali i ljudske seksualnosti općenito.

6. Zaključci

1. Postoji značajna razlika u stavovima prema dugoročnim i kratkoročnim reproduktivnim strategijama te prijašnjem seksualnom ponašanju s obzirom na spol. Muškarci su ostvarili značajno veće rezultate na upitniku socioseksualne orijentacije što znači da imaju pozitivnije stavove prema kratkoročnim, a negativnije prema dugoročnim reproduktivnim strategijama i naposljetku imaju aktivnije prijašnje seksualno ponašanje u odnosu na žene. S obzirom na bračni status roditelja značajna razlika u socioseksualnoj orijentaciji, utvrđena je samo u slučaju stavova prema dugoročnim reproduktivnim strategijama. Pri tome muškarci čiji su roditelji rastavljeni imaju negativnije stavove prema dugoročnim reproduktivnim strategijama u odnosu na žene čiji su roditelji u braku. Razlike u stavovima prema kratkoročnim seksualnim strategijama i prijašnjem seksualnom ponašanju nisu utvrđene s obzirom na bračni status roditelja.
2. S obzirom na dob u vrijeme rastave roditelja, ne postoji značajna razlika u stavovima prema kratkoročnim i dugoročnim reproduktivnim strategijama te prijašnjem seksualnom ponašanju kod mladih odraslih žena i muškaraca.

3. Mladi odrasli značajno se razlikuju u stavovima prema kratkoročnim i dugoročnim reproduktivnim strategijama i prijašnjem seksualnom ponašanju s obzirom na stilove privrženosti. Mladi odrasli sigurne privrženosti imaju negativnije stavove prema kratkoročnim reproduktivnim strategijama u odnosu na one odbijajuće i plašljive privrženosti. U odnosu na pojedince odbijajuće privrženosti, pojedinci sigurne privrženosti skloniji su pozitivnijim stavovima prema dugoročnim reproduktivnim strategijama te imaju manje aktivno prijašnje seksualno ponašanje u odnosu na plašljivo privržene
4. Dimenzija anksioznosti je značajno negativno povezana sa stavovima o dugoročnim reproduktivnim strategijama i pozitivno s prijašnjim seksualnim ponašanjem. Pojedinci sa izraženijom dimenzijom anksioznosti u privrženosti partneru, imaju pozitivnije stavove prema dugoročnim reproduktivnim strategijama i aktivnije prijašnje seksualno ponašanje. Također, utvrđena je statistički značajna povezanost dimenzije izbjegavanja sa stavovima prema kratkoročnim i dugoročnim reproduktivnim strategijama i prijašnjim seksualnim ponašanjem. Pojedinci s većim rezultatima na dimenziji izbjegavanja privrženosti skloniji su pozitivnijim stavovima prema kratkoročnim i negativnijim stavovima prema dugoročnim reproduktivnim strategijama te aktivnijem prijašnjem seksualnom ponašanju. Dimenzija anksioznosti nije statistički značajno povezana sa stavovima prema kratkoročnim reproduktivnim strategijama.

7. Literatura

- Amato, P. R. i Keith, B. (1991). Parental divorce and adult well-being: A meta-analysis. *Journal of Marriage and the Family*, 43-58.
- Anda, R.F., Chapman, D.P., Felitti, V., Edwards, V., Williamson, D.F., Croft, J.B. i Giles, W.H. (2002). Adverse Childhood Experiences and Risk of Paternity in Teen Pregnancy. *Obstetrics and Gynecology*, 100, 37-45.
- Bailey, J. M., Gaulin, S., Agyei, Y. i Gladue, B. A. (1994). Effects of gender and sexual orientation on evolutionarily relevant aspects of human mating psychology. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66, 1081–1093.

- Bartholomew, K. i Horowitz, L. M. (1991). Attachment Styles Among Young Adults: A Test of a Four-Category Model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-244.
- Bartholomew, K. (1997). Adult attachment processes: Individual and couple perspectives
- Barnes, G.E., Malamuth, N.M. i Cheek, J.V.P. (1984). Personality and sexuality. *Personality and Individual Differences*, 5, 159-182.
- Bathke, A. (2004). The ANOVA F test can still be used in some balanced designs with unequal variances and nonnormal data. *Journal of Statistical Planning and Inference*, 126(2), 413-422.
- Berk, L.E. (2008). *Psihologija cjeloživotnog razvoja*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Birnbaum, G.E., Reis, H.T., Mikulincer, M., Gillath, O. i Orpaz, A. (2006). When Sex Is More Than Just Sex: Attachment Orientations, Sexual Experience, and Relationship Quality. *Journal of Personality and Social Psychology*, 91(5), 929–943.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss v. 3 (Vol. 1)*. Random House.
- Furman, W., & Buhrmester, D.(2009). Methods and measures: The network of relationships inventory: Behavioral systems version. *International Journal of Behavioral Development*, 33, 470-478.
- Bowlby, J. (1982). Attachment and loss: retrospect and prospect. *American journal of Orthopsychiatry*, 52(4), 664.
- Bradbury, T. N., i Karney, B. R. (2010). *Intimate Relationships*. New York: W. W. Norton & Company.
- Brennan, K. A. i Shaver, P. R. (1995). Dimensions of adult attachment, affect regulation, and romantic relationship functioning. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21(3), 267-283.
- Brennan, K. A., Clark, C. L. i Shaver, P. R. (1998). Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview.

- Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental psychology*, 28(5), 759.
- Bretherton, I. i Munholland, K.A. (1999). Internal working models in attachment relationships. U: Cassidy, J., Shaver, P. R., (Ur). *Handbook of attachment: Theory, research and clinical applications*. New York: The Guilford press, 89-109.
- Britannica, I. E. (1957). *Encyclopædia britannica*. Encyclopaedia Britannica, Incorporated. *British Journal of Medical Psychology*, 70(3), 249-263.
- Buss, D. M. i Schmitt, D. P. (1993). Sexual strategies theory: an evolutionary perspective on human mating. *Psychological review*, 100(2), 204.
- Buss, D. M. (2006). Strategies of Human Mating. *Psychological Topics* 15(2), 239-260.
- Capaldi, D. M., Crosby, L. i Stoolmiller, M. (1996). Predicting the timing of first sexual intercourse for at-risk adolescent males. *Child development*, 344-359.
- Cassidy, J., Shaver, P. R., (Ur). *Handbook of attachment: Theory, research and clinical applications*. New York: The Guilford press, 355-377
- Cherlin, A. (2009). *Marriage, divorce, remarriage*. Harvard University Press.
- Colin, V. L. (1996). *Human Attachment*, McGraw-Hill, New York
- Demo, D. H. i Ganong, L. H. (1994). Divorce. U: McKenry, P. C. i Price, S. J. (Ur.), *Families and change: coping with stressful events* (str. 197-218). Thousand Oaks: SAGE Publications, Inc.
- Eagly, A. H. i Wood, W. (1999). The origins of sex differences in human behavior: Evolved dispositions versus social roles. *American psychologist*, 54(6), 408.
- Ellis, B.J., Bates, J.E., Dodge, K.A., Fergusson, D.M., Horwood, J., Pettit, G.S. i Woodward, L. (2003). Does Father Absence Place Daughters at Special Risk for Early Sexual Activity and Teenage Pregnancy? *Child Development*, 74(3), 810-811.
- Eurostat, S. B. (2016). *Culture statistics*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

- Eysenck, H.J. (1976). *Sex and personality*. London: Open Books Publishing.
- Eysenck, H.J., Wilson, G. (1979). *The psychology of sex*. London: Dent.
- Fabricius, W. V. (2003). Listening to children of divorce: New findings that diverge from Wallerstein, Lewis, and Blakeslee. *Family Relations*, 52(4), 385-396.
- Fagan, P.F. i Churchill, A. (2012). *The Effects of Divorce on Children*. Washington: Marri – Marriage & Religion Research Institute, 1, 1-48.
- Feeney, J. A. (1999). Adult romantic attachment and couple relationships. U:
- Fine, M. A. (2000). Divorce and Single Parenting. U: Hendrick, C. i Hendrick, S. (Ur.), *Close Relationships: A Sourcebook* (str. 140-152). Thousand Oaks: SAGE Publications, Inc.
- Fletcher, G. J., Simpson, J. A., Campbell, L. i Overall, N. C. (2013). *The science of intimate relationships* (Vol. 323). Malden, MA: Wiley-Blackwell.
- Haselton, M. G. i Buss, D. M. (2001). Emotional reactions following first-time sexual intercourse: The affective shift hypothesis. *Personal Relationships*, 8(4), 357-369.
- Hazan, C., Shaver, P.R. (1994). Attachment as an Organizational Framework for Research on Close Relationship, *Psychological Inquiry*, Vol. 5, No. 1, 1-22
- Hetherington, E. M. i Kelly, J. (2002). Divorce reconsidered: For better or worse. Howell, D.C. (2013). *Fundamental statistics for the behavioral sciences focuses (8izd.)*.
- Jackson, J. J. i Kirkpatrick, L. A. (2007). The structure and measurement of human mating strategies: Toward a multidimensional model of sociosexuality. *Evolution and Human Behavior*, 28(6), 382-391.
- Jeynes, W. H. (2001). The effects of recent parental divorce on their children's consumption of alcohol. *Journal of Youth and Adolescence*, 30(3), 305-319.
- Jonason, P. K., Teicher, E. A. i Schmitt, D.P. (2011). The TIPI's Validity Confirmed: Associations with Sociosexuality and Self – Esteem. *Individual Differences Research*, 9(1), 52-60.

- Kamenov, Ž. i Jelić, M. (2003). Validacija instrumenta za mjerenje privrženosti u različitim vrstama bliskih odnosa: Modifikacija Brennanova Inventara iskustava u bliskim vezama. *Suvremena psihologija*, 6(1), 73 – 91.
- Kardum, I., Gračanin, A. i Hudek-Knežević, J. (2006). Odnos crta ličnosti i stilova privrženosti s različitim aspektima seksualnosti kod žena i muškaraca. *Psihologijske teme*, 15(1), 101-128.
- Klarin, M. (2006). Razvoj djece u socijalnom kontekstu: roditelji, vršnjaci, učitelji – kontekst razvoja djeteta. Jastrebarsko: Naklada Slap i Sveučilište u Zadru.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. New York: The Guilford Press.
- Kokorić, B. S. (2006). Uloga roditeljske skrbi u formiranju stilova privrženosti djece u djetinjstvu i odrasloj dobi. *Dijete i društvo*-časopis za promicanje prava djeteta, 8(1), 63-87.
- LaFrance, M., Hecht, M. A. i Paluck, E. L. (2003). The contingent smile: a meta-analysis of sex differences in smiling. *Psychological bulletin*, 129(2), 305.
- Lansford, J. E. (2009). Parental divorce and children's adjustment. *Perspectives on psychological science*, 4(2), 140-152.
- Landerkin, H. F. i Clarke, M. E. (1990). *Divorce- Effects on Families: Helping Strategies for Primary Care Physicians*.
- Lauer, R. H. i Lauer, J. C. (1994). *Marriage and family: The quest for intimacy*. Madison: Brown & Benchmark.
- Martinčić, P. (2005). *Children's Adjustment to Their Parents' Divorce*.
- Mikulincer, M. i Shaver, P. R. (2003). The attachment behavioral system in adulthood: Activation, psychodynamics, and interpersonal processes.
- Newcomer, S. i Udry, J. R. (1987). Parental marital status effects on adolescent sexual behavior. *Journal of Marriage and the Family*, 235-240.

- Nikolić, M., Šimić, N., Bubić, L. i Pavela, I. (2016) Upitnik socioseksualne orijentacije, Zbirka psihologijskih skala i upitnika, svezak 8, 85-93
- Obiteljski zakon Republike Hrvatske iz 2014, Narodne novine RH, br. 75/2014, 83/2014 – v. odluka USRH.
- Obradović, J. (1988). Determinante bračne nestabilnosti. *Revija za sociologiju*, 19(3), 253-273.
- Penke, L. (2007). *Approaches to an Evolutionary Personality Psychology: The Case of Sociosexuality*. Doktorska disertacija. Berlin: Humboldt University.
- Price, S. J., & McKenry, P. C. (1988). *Divorce*. Sage Publications, Inc.
- Raboteg-Šarić, Z. (2015). Parenting in single-parent families in Croatia. *Parenthood and parenting in Croatia: A developmental and socio-cultural perspective*, 169-199.
- Schachner, D. A. i Shaver, P. R. (2002). Attachment style and human mate poaching. *New Review of Social Psychology*, 1(122), 29.
- Schmitt, D.P., Alcalay, L., Allensworth, M., Aliik, J., Ault, L., Austers, I. i sur. (2004). Patterns and universals of adult romantic attachment across 62 cultural regions. Are models of self and of other pancultural constructs? *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 35, 367-402.
- Schmitt, D. P. (2005). Sociosexuality from Argentina to Zimbabwe: a 48-nation study of sex, culture, and strategies of human mating. *Behavioral and Brain Sciences*, 28(2), 247-311.
- Schmitt, D. P. i Shackelford, T.K. (2008). Big Five Traits Related to Short – Term Mating: From Personality to Promiscuity across 46 Nations. *Evolutionary Psychology*, 6(2), 246-282
- Simpson, J. A. i Gangestad, S. W. (1992). Sociosexuality and romantic partner choice. *Journal of Personality*, 60(1), 31-51.
- Spruijt, E. i Duindam, V. (2005). Problem Behaviour of Boys and Young Men after Parental Divorce in the Netherlands. *Journal of Divorce and Remarriage*, 43, 141-156.

- Szepeswol, O., Griskevicius, V., Simpson, J. A., Young, E. S., Fleck, C. i Jones, R. E. (2017). The effect of predictable early childhood environments on sociosexuality in early adulthood. *Evolutionary Behavioral Sciences*, 11(2), 131.
- Tracy, J. L., Shaver, P. R., Albino, A. W. i Cooper, M. L. (2003). Attachment styles and adolescent sexuality. *Adolescent romance and sexual behavior: Theory, research, and practical implications*, 137-159.
- Zill, N., Morrison, D.R. i Coiro, M.J. (1993). Long-term Effects of Parental Divorce on Parent-child Relationships, Adjustment, and Achievement in Young Adulthood. *Journal of Family Psychology*, 7 (1), 91-103.
- Žilinčíková, Z., & Kreidl, M. (2018). Grandparenting after divorce: Variations across countries. *Advances in Life Course Research*, 38, 61-71.
- Wallerstein, J. i Kelly, J. (1980). *Surviving the break-up: how children and parents cope with divorce*. New York: Basic Books, Inc.
- Wallerstein, J.S. (1985). Children of divorce: Preliminary report of a ten-year follow-up of older children and adolescents. *Journal of the American Academy of Child Psychiatry*, 24(5), 545-553.
- Weigel, D. J. (2007). Parental Divorce and the Types of Commitment-Related Messages People Gain from Their Families of Origin. *Journal of Divorce and Remarriage*, 47(1/2), 15-32.
- Whitbeck, L. B., Simons, R. L. i Kao, M. Y. (1994). The effects of divorced mothers' dating behaviors and sexual attitudes on the sexual attitudes and behaviors of their adolescent children. *Journal of Marriage and the Family*, 615-621.
- Wood, W. i Eagly, A. H. (2002). A cross-cultural analysis of the behavior of women and men: implications for the origins of sex differences. *Psychological bulletin*, 128(5), 699.

PRILOG 1

Tablica 18 Prikaz rezultata na Levenovom testu homogenosti varijance varijabli korištenih u istraživanju

Varijabla	Spol		Bračni status roditelja		Dob u vrijeme roditeljske rastave		Stil privrženosti partneru	
	Levene F	P	Levene F	P	Levene F	P	Levene F	P
Kratkoročne reproduktivne strategije	0.02	.886	2.09	.149	0.28	.597	1.13	.288
Dugoročne reproduktivne strategije	7.72	.006	2.91	.089	3.30	.071	11.46	.001
Prijašnje seksualno ponašanje	26.15	.000	4.69	.031	0.21	.651	1.71	.192
Dimenzija izbjegavanja u privrženosti	0.68	.410	0.31	.579	7.60	.007	1.72	.191
Dimenzija anksioznosti u privrženosti	0.83	.362	1.39	.239	0.62	.431	28,59	.000

PRILOG 2

Tablica 19 Prikaz rezultata Bonferroni testa, razlika u stavovima prema dugoročnim reproduktivnim strategijama s obzirom na spol i bračni status roditelja (N=581).

Varijabla	Spol	Bračni status roditelja	1 (1.41)	2 (1.51)	3 (1.54)	4 (1.74)
1	Žene	U braku		1.000	0.945	0.016
2	Žene	Rastavljeni			1.000	0.271
3	Muškarci	U braku				0.746
4	Muškarci	Rastavljeni				